

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-5577/2012. számú ügyben**

Előadó: dr. Vass Veronika
dr. Szajbély Katalin
dr. Magicz András

1. Az eljárás megindítása

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (továbbiakban: Ajbt.) 1.§ (1) bekezdés c) pontja értelmében tevékenységem során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordítok a Magyarországon élő nemzetiségek jogai érvényesítésére.

Az új nemzetiségi törvény a 2011. évi népszámlálások adataira támaszkodva újraszabályozza a nemzetiségi nyelvhasználati jog érvényesítésének feltételeit, ezért azzal összefüggésben a fenti törvényi felhatalmazással élve hivatalból vizsgálatot indítottam. Vizsgálatom célja az volt, hogy áttekintsem: a nemzetiséghez tartozók hogyan tudják érvényesíteni a polgári és büntetőeljárások során, valamint a közigazgatási hatósági eljárásokban a külön törvényekben biztosított nyelvhasználati jogaikat. Vizsgáltam továbbá azt is, hogy a helyi önkormányzatok hogyan készülnek a nemzetiségi nyelvi jogok biztosítására azokon a településeken, ahol a 2011. évi népszámlálás adatait figyelembe véve – a nemzetiségi önkormányzatok kérésére – kötelesek lesznek nemzetiségi nyelven is vezetni jegyzőkönyveiket, kihirdetni rendeleteiket, közzétenni hirdetményeiket, továbbá feltüntetni a közintézmények nevét, valamint a helyiség- és utcaneveket. A vizsgálat további célja annak feltárása volt, hogy a nemzetiségi önkormányzatok hogyan tudnak élni nyelvi jogaikkal, vannak-e olyan tényezők, amelyek nehezítik a jogalkalmazást.

A vizsgálat keretében megkerestem a tizenhárom országos nemzetiség önkormányzatot, az Emberi Erőforrások Minisztériumát, a Kúriát, az Országos Bírói Hivatalt, húsz kormányhivatalt, valamint huszonnégy település (kerület) helyi és nemzetiségi önkormányzatát.

A vizsgálati jelentés elkészítéséhez felhasználtam a 2011. évi népszámlálás 2013. március 28-án nyilvánosságra hozott adatait. Ezek értékeléséről 2013. május 2-án műhelybeszélgetést tartottak az országos nemzetiségi önkormányzatok, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériuma nemzetiségi ügyekért felelős államtitkársága részvételével, amelyen az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala is képviseltette magát.

2. Érintett alapvető jogok és elvek

- A nemzetiségek a magyar politikai közösségen belüli, állami védelmet és támogatást élvező kulturális és politikai közösségek. *„A velünk élő nemzetiségek a magyar politikai közösség részei és államalkotó tényezők. Vállaljuk, hogy [...] a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját [...] ápoljuk és megóvjuk.”* [Alaptörvény, Nemzeti hitvallás] *A Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők.* [Alaptörvény, XXIX. cikk (1) bekezdés első mondat]
- Nemzetiségi nyelvhasználati joga. *„A Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználatához, a saját nyelven való egyéni és közösségi névhasználatához, saját kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvű oktatáshoz”* [Alaptörvény, XXIX. cikk (1) bekezdés második mondat]
- A tisztességes eljáráshoz való jog *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.”* [Alaptörvény

XXIV. cikk (1) bekezdés] „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.” [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés]

3. Alkalmazott jogszabályok

- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.)
- a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (Njt.)
- a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény (Nektv.)
- a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.)
- a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.)
- a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.)
- a 2011. évi népszámlálásról szóló 2009. évi CXXXIX. törvény (népszámlálási törvény)
- a Strasbourgban, 1992. november 5-én létrehozott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának kihirdetéséről szóló 1999. évi XL. törvény (Nyelvi Karta)
- a Magyar Köztársaságnak a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája 2. Cikk 2. bekezdése szerinti kötelezettségvállalásai cigány (romani és beás) nyelvekre történő kiterjesztéséről szóló 2008. évi XLIII. törvény
- a szakfordításról és tolmácsolásról szóló 24/1986. (VI. 26.) MT rendelet
- a Magyar Közlöny kiadásáról, valamint a jogszabály kihirdetése során történő és a közjogi szervezetszabályozó eszköz közzététele során történő megjelöléséről szóló 32/2010. (XII. 31.) KIM rendelet

4. A megállapított tényállás

Az Njtv. rendelkezései alapján nemzetiségek által használt nyelvnek minősül a bolgár, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a roma/cigány (romani, illetve beás), (a továbbiakban együtt: roma), a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán nyelv, továbbá a roma és az örmény nemzetiség esetében a magyar nyelv is.

Az Njtv. mellett a nyelvi jogok érvényesítése szempontjából kiemelkedő jelentősége van az Európa Tanács által elfogadott Nyelvi Kartának. Magyarország részese volt a Kartát 1992. szeptember 5-én aláíró 11 államnak, majd 1996-ban benyújtotta a ratifikációs okmányát is.

A Karta vállalásai a regionális vagy kisebbségi nyelv használatának azon területére vonatkoznak, ahol a nyelv olyan számú személy kifejezési eszköze, amely indokolja a különböző védelmi és ösztönző intézkedések meghozatalát. Minden ratifikáló állam a dokumentum szellemével összhangban szabadon dönt arról, hogy kötelezettségvállalásai mely nyelvekre terjednek ki. Magyarország eredetileg a horvát, német, román, szerb, szlovák, szlovén nyelvek vonatkozásában vállalt konkrét, intézményes jellegű intézkedéseket, majd kötelezettségvállalásait 2008. június 28-i hatállyal a cigány közösség romani és beás nyelvére is kiterjesztette.

A Karta jellegéből adódóan a vállalt kötelezettségeket a belső jogi végrehajtási normák révén lehet megvalósítani. A vizsgálat során ezért fontos szempontnak tekintettem, hogy a magyar állam eleget tett-e jogalkotási kötelezettségének a közigazgatási hatósági eljárásban és a bírósági eljárásokban.

4.1. Népszámlálási adatokból levonható következtetések

A hatékony nemzetiség- és társadalmpolitika elengedhetetlen feltétele, hogy minél pontosabb és teljesebb körű, összehasonlítható adatok álljanak rendelkezésre az ország területén élő nemzetiségek létszámáról, demográfiai jellemzőiről, földrajzi elhelyezkedéséről.

Ezek megalapozása szempontjából kiemelten fontos szerepe van a tízévente tartott népszámlálás keretében történő adatfelvételnek.

A népszámlálás során feltett kérdések többsége esetében a válaszadás kötelező. A nemzetiségi kérdésekre azonban a népszámlálási törvény rendelkezései alapján önkéntesen lehetett válaszolni. A Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) elektronikus kiadványa¹ szerint a lakosság túlnyomó része mégis nyilatkozott ezen adatairól, a válaszadási arány 2001-ben 94 százalék, 2011-ben 85 százalék volt.

Figyelemmel azonban a válaszadás önkéntes jellegére, a népszámlálás nemzetiségi adatait a nagyarányú válaszadási hajlandóság ellenére sem lehet a nemzetiségi lakosság pontos leképezésének tekinteni.

A 2011. évi népszámlálás személyi kérdőíve az elsődleges és másodlagos nemzetiséghez tartozásra, az anyanyelvre, a családi-baráti körben beszélt nyelvre kérdezett rá. A nemzetiségi adatok az e négy kérdésre adott válaszokból álltak össze. A KSH azt a módszertant követte, hogy az adott nemzetiséghez tartozóként tüntette fel, aki a négy kérdésből legalább egy esetében megjelölte az adott nemzetiséget.

Anyanyelv, nemzetiség	Népszámlálás			
	1980	1990	2001	2011
Magyar	10.638.974	10.142.072	9.416.045	8.314.029
Bolgár	—	—	1.358	3.556
Cigány (Romani, Beás)	6.404	142.683	189.984	308.957
Görög	—	—	2.509	3.916
Horvát	13.895	13.570	15.597	23.561
Lengyel	—	—	2.962	5.730
Német	11.310	30.824	62.105	131.951
Örmény	—	—	620	3.293
Román	8.874	10.740	7.995	26.345
Ruszin	—	—	1.098	3.323
Szerb	2.805	2.905	3.816	7.210
Szlovák	9.101	10.459	17.693	29.647
Szlovén	1.731	1.930	3.025	2.385
Ukrán	—	—	5.070	5.633
Hazai nemzetiségek együtt	—	—	313.832	555.507
Népesség	10.709.463	10.374.823	10.198.315	9.937.628

1. számú táblázat: a népesség nemzetiségi adatai

Forrás: a 2011. évi népszámlálás táblázatai - KSH

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint tehát összességében jelentősen, mintegy 77 %-kal nőtt a nemzetiséghez tartozásukat megvallók száma. Hangsúlyoznom kell azonban, hogy a fenti

¹ 2011. évi népszámlálás – 3. országos adatok, a Központi Statisztikai Hivatal kiadványa

http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_orosz_2011.pdf (Letöltés időpontja: 2013. 05.06.)

táblázat az ismertetett módszertan alapján generált számadatokat tünteti fel, amelyek nem azonosak a nemzetiséghez tartozásukról, mint önálló kérdéstről nyilatkozók számával.

A növekedés mértéke az egyes nemzetiségek esetében a következők szerint alakult: bolgár 161%, roma 62%, görög 56%, horvát 51%, lengyel 93%, és a német 112%, örmény 431%, román 229%, ruszin 202%, szerb 88%, szlovák 67%, ukrán 11%. Egyedüli nemzetiségként a szlovén közösséghez tartozásukról nyilatkozók száma csökkent 22%-kal.

2013. május 2-án az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége, a Barátság folyóirat és a Croatica Nonprofit Kft. – az Emberi Erőforrások Minisztériuma nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkárságának támogatásával – műhelybeszélgetést szervezett a népszámlálás nemzetiségi adatairól. A rendezvényen felszólalt országos nemzetiségi önkormányzati elnökök többsége úgy vélte, hogy ezek a szám adatok közelítőleg helyesen mutatják a közösségek valódi létszámát. A szám adatok növekedésében szerepe volt annak is, hogy az országos nemzetiségi önkormányzatok is aktívan közreműködtek a népszámlálás felvilágosító kampányában. Elhangzott azonban az is, hogy vannak olyan megyék, illetve települések, ahol nincs ésszerű indoka a nemzetiséghez tartozók számának jelentős növekedésének. A szlovén országos önkormányzati elnök szerint a nemzetiséghez tartozásukról nyilatkozók számának csökkenését ellensúlyozhatja az, hogy a szlovén közösség nemcsak kulturális, hanem gazdasági értelemben is erősödik azokon a településeken, ahol jelenlétét a népszámlálási adatok is visszatükrözik.

Az Njtv. személyi hatálya – szemben a korábbi szabályozással – már nem kizárólag a magyar állampolgárokra terjed ki, a nemzetiségek külföldi állampolgárságú tagjai 2014-ben választók és választhatók is lesznek a nemzetiségi önkormányzati választásokon. Indokolt ezért áttekinteni a Magyarországon élő, magukat valamely nemzetiséghez tartozónak valló külföldi állampolgárok számát a 2011. évi népszámlálás adatai szerint.

Nemzetiség	Magyar	Horvát	Osztrák	Román	Szerb	Szlovák	Szlovén	Ukrán	Más ország állampolgára	Összesen
	Állampolgár									
Magyar	8.451.535	429	1.008	23.116	2.330	5.370	75	5.126	15.503	8.504.492
Bolgár	5.794	–	4	11	–	3	–	2	458	6.272
Cigány (Roma)	314.738	1	2	649	12	65	–	32	84	315.583
Görög	4.176	2	8	6	–	2	–	2	446	4.642
Horvát	26.054	446	21	1	93	8	3	2	146	26.774
Lengyel	5.523	1	7	2	–	7	–	18	1.443	7.001
Német	174.553	31	1.556	199	68	85	6	28	9.170	185.696
Örmény	3.383	–	2	14	1	–	–	9	162	3.571
Román	25.318	–	8	10.192	1	–	–	14	108	35.641
Ruszin	3.695	–	–	15	2	3	–	142	25	3.882
Szerb	8.524	53	7	10	1.294	5	7	4	134	10.038
Szlovák	31.457	–	5	7	3	3.674	1	7	54	35.208
Szlovén	2.700	1	2	1	5	13	86	1	11	2.820
Ukrán	4.638	–	1	11	–	6	–	2.670	70	7.396
Összesen	9.062.088	964	2.631	34.234	3.809	9.241	178	8.057	27.814	9.149.016

2. számú táblázat: a nemzetiséghez tartozók állampolgársági adatai

Forrás: a 2011. évi népszámlálás táblázatai - KSH

Látható, hogy a nemzetiségek többsége esetében az Njtv. személyi hatályának kiterjesztése nem fog jelentős változást eredményezni, mert tagjaik jellemzően magyar

állampolgárok. A népszámláláson adott válaszaik alapján azonban az ukrán nemzetiségű közösség tagjainak mintegy 57 %-a ukrán állampolgár. Az anyaországi állampolgárok aránya a román nemzetiség esetében 40 %, a szlovák közösségben pedig mintegy 12 %. E három nemzetiség esetében tehát számolni kell azzal, hogy a jövőben az anyaországi állampolgársággal rendelkező tagjaik fokozottan fogják érvényesíteni nemzetiségi nyelvi jogaikat, sőt feltételezhető, hogy sokuk számára ez lesz a kommunikáció elsődleges eszköze a magyar nyelvhez képest.

A nemzetiségi nyelvre vonatkozó adatokat indokolt a korábbi népszámlálási adatokkal összevetve elemezni.

	Anyanyelv	Anyanyelv	Családi, baráti közösségben használt nyelv	Családi, baráti közösségben használt nyelv
	2001	2011	2001	2011
Magyar	9.546.374	8.409.049	9.584.836	8.409.011
Bolgár	1.299	2.899	1.118	2.756
Cigány. (Romani, Beás)	48.438	54.339	53.075	61.143
Görög	1.921	1.872	1.974	2.346
Horvát	14.326	13.716	14.779	16.053
Lengyel	2.580	3.049	2.659	3.815
Német	33.774	38.248	52.912	95.661
Örmény	294	444	300	496
Román	8.482	13.886	8.215	17.983
Ruszin	1.113	999	1.068	1.131
Szerb	3.388	3.708	4.186	5.713
Szlovák	11.817	9.888	18.057	16.266
Szlovén	3.180	1.723	3.108	1.745
Ukrán	4.885	3.384	4.519	3.245
Hazai nemzetiségek együtt	135.497	148.155	165.970	228.353

3. számú táblázat: a népesség anyanyelvi és nyelvhasználati adatai
 Forrás: a 2011. évi népszámlálás táblázatai - KSH

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint összességében nőtt a nemzetiségi anyanyelvűek, illetve a nemzetiségi nyelvet használók száma. A növekedés mértéke az anyanyelvet illetően a következő: bolgár 123 %, cigány (romani, beás) 12%, lengyel 18 %, német 13 %, örmény 50 %, román 63 %, szerb 9 %. A nemzetiségi anyanyelvűek összlétszámának közel 10 %-os növekedése ellenére egyes közösségek esetében kedvezőtlen változás tapasztalható. A csökkenés mértéke: görög 3 %, horvát 4,5 %, ruszin 10 %, szlovák 16 %, szlovén 46 %, ukrán 30 %.

E vizsgálat keretében – néhány hónappal a népszámlálási adatok nyilvánosságra hozatalát követően – nincs lehetőségem annak okát feltárni, hogy miért tapasztalható ilyen jelentős visszaesés egyes közösségek esetében a nemzetiségi anyanyelvűek számát illetően. Annyi azonban tényként leszögezhető, hogy ez a folyamat azon nemzetiségek (így a szlovákok és a szlovének) esetében is lejátszódott, amelyek a legutóbbi népszámlálás óta, vagyis az elmúlt tíz évben komoly erőfeszítéseket tettek a nemzetiségi nyelvű oktatás fejlesztése érdekében.

Nyelvhasználati jogok a nemzetiségi önkormányzatok működésében

Az Njtv. az egyéni nemzetiségi jogok körében szabályozza a nyelvhasználatot és kinyilvánítja, hogy a nemzetiséghez tartozó személynek joga van anyanyelvének szabad használatához szóban és írásban [Njtv. 12. § (1) bekezdés]. A kollektív jogok körében pedig arról

rendelkezik, hogy a nemzetiségek elidegeníthetetlen közösségi joga a nyelv megőrzése és fejlesztése [Njtv. 17. § b) pont].

Azokon a településeken, ahol a nemzetiségek a népszámlálás során elért aránya eléri a húsz százalékot, az érintett települési nemzetiségi önkormányzat kérésére a helyi önkormányzat képviselő-testület köteles a jegyzőkönyveit és határozatait a magyar mellett az adott nemzetiség nyelvén is vezetni, szövegezni. Biztosítani kell továbbá az érintett települési nemzetiségi önkormányzat kérésére a helyi köztisztviselői és közalkalmazotti, valamint közjegyzői és bírósági végrehajtói állások betöltése során – az általános szakmai követelmények megtartása mellett – az adott nemzetiség anyanyelvét is ismerő személy alkalmazását.

Tíz százalékot elérő nemzetiségi lakosságárány esetében az érintett települési nemzetiségi önkormányzat kérésére a helyi önkormányzatnak biztosítania kell, hogy

a) rendeletének kihirdetése, hirdetményének közzététele – a magyar nyelv mellett – a nemzetiség anyanyelvén is megtörténjen,

b) a közigazgatási eljárás során használt nyomtatványok a nemzetiség anyanyelvén is rendelkezésre álljanak,

c) a közhivatalok, közszolgáltatást végző szervek elnevezését feltüntető táblák feliratait vagy ezek működésére vonatkozó közlemények – a magyar nyelvű szövegezés és írásmód mellett – a nemzetiség anyanyelvén is olvashatóak legyenek,

d) a helység- és utcaneveket megjelölő táblák feliratait a magyar nyelvű szövegezés és írásmód mellett hagyományos nemzetiségi elnevezéssel, ennek hiányában a nemzetiség anyanyelvén is olvashatóak legyenek. [Njtv. 5. és 6. §]

Az *Emberi Erőforrások Minisztériumától* kapott válasz szerint az Njtv. egyik kiemelt célja a nemzetiségi jogok erősítése, úgy az önkormányzatiság, mint az oktatási-kulturális területen, továbbá kiszélesíti a nemzetiségek nyelvi jogait is. A törvény egyes rendelkezései különböző időpontokban léptek, lépnek hatályba, egyfelől a szükséges felkészülési idő biztosítása érdekében, másfelől arra tekintettel, hogy a nemzetiségi önkormányzati rendszert koncepcionálisan érintő szabályok csak 2014-től, az új választási szabályok alapján felálló nemzetiségi önkormányzatokra nézve alkalmazhatóak. A minisztérium tájékoztatásában kiemelte, hogy az Njtv. a népszámlálási adatokon alapuló rendelkezései szintén csak a 2014. évi választások kitűzésének napján lépnek hatályba. Ennek oka, hogy a 2011. évi népszámlálás nemzetiségi adatai 2013 tavaszán kerültek nyilvánosságra, így azokat csak a következő évtől lehet felhasználni.

A nemzetiségi önkormányzati testületi ülésekhez, illetőleg a jegyzőkönyv vezetéséhez kapcsolódó nyelvhasználati jogok kérdéskörével kapcsolatosan a minisztérium kiemelte, hogy az Njtv. 95. § (1) és (3) bekezdését az egyes törvényeknek és törvényi rendelkezéseknek a jogrendszer túlszabályozottságának megszüntetése érdekében szükséges technikai deregulációjáról szóló 2012. évi LXXVI. törvény módosította. A 2012. június 27-én hatályba lépett új szabályozás biztosítja, hogy a nemzetiségi önkormányzat döntése alapján a testületi ülések jegyzőkönyve kizárólag nemzetiségi nyelven készüljön.

Az Njtv. 6. § (1)-(4) bekezdése szerinti nyelvi jogok biztosítása – az érintett települési nemzetiségi önkormányzat kérelmére – abban az esetben kötelező, ha az adott nemzetiség népszámlálás során regisztrált aránya a tíz, esetenként húsz százalékot eléri.

E rendelkezések a 2014. évi általános nemzetiségi önkormányzati választások kitűzésének napján lépnek hatályba. A 2011. évi népszámlálás nemzetiségi adatainak rendelkezésre állásától, vagyis 2013. március végét követően kerül sor a feladat végrehajtásához szükséges költségvetési forrás meghatározására és a központi költségvetésben történő megtervezésére, mivel ehhez a jogosulti kör ismerete nélkülözhetetlen.

A nemzetiségi önkormányzatok működést vizsgálva megkerestük a *kormányhivatalokat* is, és a következő kérdéseket tettük fel:

1. *2011. január 1. és 2012. június 30. között hány alkalommal kaptak nemzetiségi nyelven elkészült nemzetiségi önkormányzati ülésről szóló jegyzőkönyvet?*
2. *A jogszabályi változások a továbbiakban lehetővé teszik, hogy a nemzetiségi önkormányzatok kizárólag nemzetiségi nyelven készítsenek üléseikről jegyzőkönyvet. Hogyan fogják megoldani a kizárólag nemzetiségi nyelven készült jegyzőkönyvek fordítását (saját fordító, fordítóiroda, nemzetiségi nyelvet ismerő munkatárs, stb.)?*

Tizenhárom kormányhivatal válasza szerint egyáltalán nem érkezett hozzájuk kizárólag nemzetiségi nyelvű jegyzőkönyv a vizsgált időszakban (Békés megye, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Fejér megye, Hajdú-Bihar megye, Heves megye, Jász-Nagykun-Szolnok megye, Komárom-Esztergom megye, Nógrád megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Somogy megye, Tolna megye, Vas megye, Zala megye).

Pest megyében egy alkalommal terjesztettek fel nemzetiségi nyelvű jegyzőkönyvet a kormányhivatalhoz.

Győr-Moson-Sopron megyében 2011 folyamán 4 alkalommal érkezett kizárólag német nyelvű jegyzőkönyv a kormányhivatalhoz. Ezekben az esetekben az akkor hatályos Nektv. 30/F.§ (1) bekezdésének megsértése miatt a kormányhivatal törvényességi észrevételt tett.

Budapest fővárosban kizárólag nemzetiségi nyelvű, és mindkét nyelven készült jegyzőkönyvek felterjesztésére is sor került. 2011. január 1. és 2012. június 30. között a Szerb Országos Önkormányzat 8 kizárólag szerb nyelvű jegyzőkönyvet küldött a kormányhivatal részére, mindkét nyelven készült jegyzőkönyvet nyújtott be az Ukrán Országos Önkormányzat 6 közgyűlési ülésről, valamint a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata együttesen 43 közgyűlési és bizottsági ülésről. A Fővárosi Szerb Önkormányzat 9 esetben küldött magyar nyelven és nemzetiségi nyelven is elkészített jegyzőkönyvet. A kerületi nemzetiségi önkormányzatoktól pedig egy esetben érkezett kétnyelvű (örmény és magyar) jegyzőkönyv.

Csongrád megyében a Szegedi Szlovák Önkormányzat készít kétnyelvű jegyzőkönyvet, a kérdéses időszakban összesen 14 ilyen érkezett be a kormányhivatalhoz.

A Baranya Megyei Kormányhivatal tájékoztatása szerint pedig a Szentlőrinci Horvát Nemzetiségi Önkormányzat küldi meg a jegyzőkönyvet nemzetiségi és magyar nyelven.

Bács-Kiskun megyében a magyar nyelvű jegyzőkönyvvezetés a jellemző, de nemzetiségi nyelvű is előfordult. A nemzetiségi önkormányzati ülésekről minden esetben magyar nyelven, illetve magyar nyelven is készült jegyzőkönyv. A helyi nemzetiségi önkormányzati testületek ülésén a tárgyalás nyelveként általános a magyar nyelv, a nemzetiségi nyelv állandó használata egy német, és alkalmankénti használata egy német és egy szlovák testületet esetében tapasztalható. A területi nemzetiségi önkormányzatok közül a horvát két nyelven tartja üléseit, és a jegyzőkönyvvezetés is két nyelven történik. Egyetlen kivétel a területi német nemzetiségi önkormányzat, amely az üléseit kizárólag német nyelven tartja, a jegyzőkönyvet is német nyelven készíti el, és azt tekinti hivatalosnak. A megyei önkormányzathoz és a kormányhivatalhoz a hiteles jegyzőkönyv fordítását, tehát magyar nyelvű dokumentumot küldenek meg.

A Veszprém Megyei Kormányhivatal tájékoztatása szerint 2011. január 1. és 2012. június 30. között két nemzetiségi ülésről készült jegyzőkönyv került felterjesztésre német és magyar nyelven is (Városlőd). A megyében eddig nem fordult elő, hogy kizárólag nemzetiségi nyelven készült volna jegyzőkönyv.

Békés megyében a testületi ülések csak egy településen zajlanak nemzetiségi nyelven (Kétsoprony Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat), illetve három településnél tapasztalták, hogy

alkalmanként szlovák, illetve román nyelven folyik az ülésen a tárgyalás. Előfordul az is, hogy az ülés elején az adott nemzetiség nyelvén történik a jelenlévők köszöntése, majd a tárgyalás során már a magyar nyelvet használják, illetve a kétnyelvű jelenléti ív vezetésének is van gyakorlata. Az érintett települések döntő többségében viszont a nemzetiségi nyelvet az önkormányzatok alig vagy egyáltalán nem használják.

A Békés Megyei Kormányhivatal hívta fel a figyelmet a következő problémára is: Korábban a Nektv. 30/H. § (4) bekezdése alapján, jelenleg az Njtv. 80. § (4) bekezdése értelmében a települési nemzetiségi önkormányzat ülésére a jegyzőt meg kell hívni, függetlenül attól, hogy beszél-e az adott nemzetiségi nyelvet. Ezt a rendelkezést azért kifogásolták a nemzetiségek, mert attól tartottak, hogy a nyelvi asszimilációt erősíti. A jogalkotó szándéka nyilvánvalóan nem erre irányult, ám a jegyző részvétele azzal a következménnyel járt, hogy a nemzetiségi önkormányzat a tolmácsolás elkerülése érdekében inkább felhagy az anyanyelven való ülésezéssel. A kormányhivatal álláspontja szerint azonban a jegyző kötelező részvétele a nemzetiségi önkormányzatok törvényes működésének fontos garanciája. Míg ugyanis a települési önkormányzatok törvényes és szakszerű működését kisebb-nagyobb apparátus segíti, addig a nemzetiségi önkormányzatok a döntéshozatalukat megelőzően és a döntéshozatal során kizárólag a jegyzőre támaszkodhatnak.

A kizárólag nemzetiségi nyelvű jegyzőkönyvek fordítására vonatkozó kérdés kapcsán a kormányhivatalok a következő választ adták:

Fordítóirodát venne igénybe: a Pest Megyei Kormányhivatal, a Nógrád Megyei Kormányhivatal, Budapest Főváros Kormányhivatala, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal és a Csongrád Megyei Kormányhivatal. Utóbbi három megye kormányhivatala válaszában hangsúlyozta, hogy az Njtv. 95.§ (1) bekezdése értelmében a nemzetiségi önkormányzat üléséről készült jegyzőkönyv közokiratnak minősül, így álláspontjuk szerint a fordításnak is hitelesnek kell lennie. Ebből eredően a jegyzőkönyvek lefordításához a kormányhivatalnak hiteles fordítóiroda közreműködését szükséges igénybe vennie, e megoldás viszont jelentős többletköltséget eredményez, amelynek fedezete nem tisztázott. Nehezíti a költségek számbavételét azon tény is, hogy nehezen becsülhető meg az egy évben az adott nemzetiség nyelvén készült jegyzőkönyvek száma, miután a nemzetiségi önkormányzat a nemzetiségi nyelven illetve magyar nyelven történő jegyzőkönyvezés gyakorlatát akár ülésenként is változtathatja.

Nemzetiségi nyelvet ismerő munkatársa segítségével oldaná meg a fordítást: a Veszprém Megyei Kormányhivatal, a Vas Megyei Kormányhivatal, a Baranya Megyei Kormányhivatal, valamint a Békés Megyei Kormányhivatal.

Fordítóiroda és/vagy nemzetiségi nyelven beszélő munkatárs útján oldaná meg a fordítást: a Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal, a Tolna Megyei Kormányhivatal, a Zala Megyei Kormányhivatal, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal, a Győr-Moson- Sopron Megyei Kormányhivatal.

A fent nem említett kormányhivatalok nem nyilatkoztak a feladatellátás módjáról, de jelezték, hogy valamilyen módon meg fogják oldani a fordítást.

Figyelemre érdemes a Heves Megyei Kormányhivatal álláspontja, amely szerint: „A heves megyei nemzetiségek elsöprő többsége nem beszél, illetve nem olyan szinten saját nyelvét, hogy azon jegyzőkönyv készülhetne.”

4.2.1. Az országos nemzetiségi önkormányzatok tájékoztatása a nemzetiségi nyelvhasználatról

Az országos nemzetiségi önkormányzatoktól írásban kértem tájékoztatást, illetve a minél pontosabb helyzetértékelés érdekében munkatársaim több elnököt személyesen is felkerestek.

Az Országos Bolgár Önkormányzat válaszában a bolgár nyelv használatának és fennmaradásának fontosságát hangsúlyozta. Magyarországon két közoktatási intézmény biztosítja a bolgár nyelvtanulás lehetőségét: a Bolgár Országos Önkormányzat fenntartásában működő Bolgár Kétnyelvű Nemzetiségi Óvoda és a Bolgár Nyelvoktató Kisebbségi Iskola. A Hriszto Botev Bolgár-Magyar Általános Iskola és Gimnázium 2011. évi bezárása után a magyarországi bolgároknak nincs általános iskolájuk, ami pedig nagyon fontos szerepet tölthetne be a bolgár származású gyerekek oktatásában. Bolgár nyelv és irodalom szakot két felsőoktatási intézményben lehet végezni: az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, valamint a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. Egyik intézményben sincs azonban tanárképzés, így az oktatásban részt vevő pedagógusokat több esetben Bulgáriából kell biztosítanunk.

A Bolgár Országos Önkormányzat és a Magyarországi Bolgárok Egyesülete immár 15 éve szervez bulgáriai nyári anyanyelvi és hagyományőrző tábort. A Bolgár Országos Önkormányzat a Bolgár Ifjúsági Egyesülettel közösen szervezi a bolgár anyanyelvű és népismereti ifjúsági tábort, mely az egyedüli ilyen tematikájú rendezvény; és már nyolcadik éve, hogy a magyarországi bolgár fiatalok együtt tölthetnek el hét napot Fertődön.

Az Országos Horvát Önkormányzat válaszában leírta, hogy a magyarországi horvátok az ország területén különböző földrajzi régiókban élnek és csoportonként más-más nyelvjárást használnak családi, illetve adott közösségi körben. Általánosságban elmondható, hogy főleg családi körben jellemző a horvát nyelv használata. A vegyes házasságokban többnyire a magyar nyelv használata válik elsődlegessé. Az előzőekből adódóan az anyanyelv megőrzésének és továbbvitelének elsődleges színtere az óvoda és az általános iskola. A közösség számára létfontosságú, hogy az új köznevelési rendszerben „az államosítást” követően is megmaradjanak a kistélepüléseken a nyelvoktató, illetve kétnyelvű oktatási intézmények.

Az országos önkormányzat álláspontja szerint az Njtv. nyelvhasználattal kapcsolatos rendelkezései megteremtik azokat a jogi lehetőségeket, amelyek biztosíthatják a nemzetiségi állampolgárok számára anyanyelvüknek az élet minden területén történő használatát. Ezek érvényesüléséhez azonban hiányoznak a személyi és tárgyi feltételek. A nemzetiségi nyelvi jogok többségének gyakorlati végrehajtása a jelenlegi társadalmi környezetben utópisztikusnak tűnik. Gondot jelenthet az is, hogy a népszámlálási adatok közzétételének elhúzódása miatt az érintett szervezetek nehezen tudnak felkészülni az új jogszabályi rendelkezések alkalmazására.

Tapasztalataik szerint a helyi nemzetiségi önkormányzatok kénytelenek továbbra is magyar nyelven adminisztrálni tevékenységüket, mert a nemzetiségi nyelvhasználatra vonatkozó új rendelkezések érvényesüléséhez szükséges személyi feltételeket, megfelelő nyelvtudású hivatali dolgozók hiányában a helyi önkormányzatok nem tudják biztosítani. Láthatólag a közigazgatási eljárásokban is komoly problémát okoz, hogy az önkormányzatoknál rendszeresített nyomtatványok az anyakönyvi eljárás kivételével nem állnak rendelkezésre nemzetiségi nyelven.

Összességében, a horvát országos önkormányzat nem látja megoldottnak a pozitív jogszabályi háttér ellenére sem a nemzetiségi nyelv használatát a társadalmi közélet terén, mivel nem állnak az állami, valamint az önkormányzati szervek rendelkezésére a szükséges források, valamint semmilyen kontrollt nem tapasztalnak a jogi rendelkezések érvényre juttatásának ellenőrzése terén.

Az Országos Lengyel Önkormányzat véleménye szerint a nemzetiségi nyelv használatával kapcsolatban az utóbbi néhány évben negatív tendenciák tapasztalhatók. A Magyarországon élő

idősebb nemzedék körében a lengyel nyelv ismerete és használata még mindennapos, a nyelv nem merült feledésbe, azonban a fiatal generációk körében nagyfokú nyelvvesztés jellemző. Úgy tűnik, hogy az anyaország kultúrájához, hagyományaihoz és nyelvéhez való kötődés a mai, globális világban egyre kevésbé vonzó.

Azzal kapcsolatban, hogy a nemzetiségi önkormányzatok testületi működése, közigazgatási hatósági vagy bírósági eljárások során nem érvényesültek volna megfelelően a törvényben biztosított nyelvhasználati jogok, ezzel kapcsolatban eddig nem érkeztek az önkormányzathoz jelzések. Az országos nemzetiségi önkormányzat álláspontja szerint az Njtv. nyelvhasználattal kapcsolatos rendelkezései nem fogják probléma elé állítani az intézményeket.

A *Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának* elnöke a közgyűlés gyakorlatával összefüggésben elmondta, hogy bár rendszeresen használják a német nyelvet, egyes kérdésekről magyar nyelven tárgyalnak. A gazdasági-pénzügyi előterjesztéseket magyarul, az oktatási-kulturális témájúakat jellemzően németül készítik el. A közgyűlési ülésekről kétnyelvű jegyzőkönyvek készülnek, és a határozatok szövegezése is magyarul és németül történik. Szintén kétnyelvű az országos önkormányzat weboldala.

Az állami szervek az országos nemzetiségi önkormányzattal kizárólag magyar nyelven tartják a kapcsolatot. A nemzetiségeket érintő jogszabály-tervezetek véleményezésére is magyar nyelven kapnak felkérést. A nemzetiségekkel kapcsolatos állami rendezvényekre szóló meghívók is magyar nyelven érkeznek.

A települési nemzetiségi önkormányzati képviselők nyelvtudása jellemzően nem elégséges ahhoz, hogy azt fel tudják használni a más szervekkel való hivatalos érintkezés során. Ám még ha beszélnek is a szükséges szinten németül, számos településen nem tudnak ezen a nyelven kommunikálni a polgármesterrel vagy a helyi önkormányzat testületével. Emiatt a települési nemzetiségi önkormányzatok jegyzőkönyveit többnyire magyar nyelven készítik.

Az országos német önkormányzati elnök a jelenlegi rossz gyakorlat bemutatásaként említette, hogy a kormányhivatal 2013 februárjában egy körlevélben hívta fel a nemzetiségi önkormányzatok figyelmét a jegyzőkönyveik elkészítésének tartalmi és formai szempontjaira. Ebben részletesen ismerteti a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket – beleértve pl. a határozatok jelölését is – azonban nem tesz említést arról, hogy a jegyzőkönyveket nemzetiségi nyelven is el lehet készíteni. A körlevélben hivatkozott, a jogszabály kihirdetése során történő megjelöléséről szóló 32/2010. (XII. 31.) KIM rendelet előírja, hogy a hónapokat római számokkal kell feltüntetni, miközben a német nyelvtani szabályok ezt nem teszik lehetővé.

A hazai németek által lakott települések jelentős részében megtalálhatóak a nemzetiségi utcanévtáblák. Ezeket jellemzően pályázati támogatásokból, illetve a helyi önkormányzatok saját forrásaiból helyezték ki, de ismert olyan település is, ahol a közösség összefogásának eredményeként, adományokból biztosították a költségeket.

Az országos német önkormányzat elnökének értékelése szerint a német nyelv iránt az oktatásban egyre erősebb az érdeklődés, de ennek motivációja az a tény, hogy a német nyelv jól hasznosítható a mindennapi életben. Ennek azonban nincs közvetlen hatása a nemzetiségi önkormányzatok nyelvhasználati gyakorlatára.

Az *Országos Ruszin Önkormányzat* válasza szerint a hazai ruszinok az általuk legsűrűbben lakott Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben nyelvileg erősen asszimilált magyar-szlovák környezetben élnek. Az idősek és azok a gyermekek beszélik a nyelvet, akik a Komlóscai ÁMK óvodájában és általános iskolájában, valamint a Múcsonyi ÁMK általános iskolájában heti 4 órában tanulják az anyanyelvet és a ruszin népismeretet.

Általánosságban elmondható, hogy a ruszin nyelv használata legfőképpen az óvodai és az iskolai foglalkozásokon, valamint a hagyományörző rendezvényeken jellemző.

A vegyes házasságokban általában a nem ruszin szülő nyelvét használják. Ezért az anyanyelv megőrzése szempontjából a közösség számára létfontosságú, hogy a köznevelési rendszer átalakítását követően is megmaradjon a kistélepüléseken a nemzetiségi nyelv oktatásának lehetősége.

A ruszin országos önkormányzat álláspontja szerint az Njtv. nyelvhasználattal kapcsolatos rendelkezései megteremtik azokat a jogi lehetőségeket, amelyek biztosíthatják a nemzetiségi állampolgárok számára anyanyelvük az élet minden területén történő használatát, ám ehhez nem állnak rendelkezésre a személyi és tárgyi feltételek.

A *Szerb Országos Önkormányzat* elnöke elmondta, hogy a települési nemzetiségi önkormányzatok üléseit magyar nyelven tartják. Álláspontja szerint ennek egyik oka, hogy a nemzetiségi nyelven nem beszélő jegyzőt is meg kell hívni az ülésekre, ami a magyar nyelv használatát eredményezi. Az önkormányzati képviselők ugyanakkor maguk is jobban beszélnek a magyar nyelvet, hiszen az iskolarendszerben azt sajátították el anyanyelvi szinten. Ebből a szempontból alapvető különbség van a magyarországi nemzetiségek és a külhoni magyarok helyzetében. A határon túli magyarok esetében a magyar nyelvnek elsődleges szerepe van az államnyelvvvel szemben. A magyarországi nemzetiségek esetében ugyanakkor a domináns nyelv a többségi társadalom nyelve.

A helyi önkormányzati rendszer átalakítása kedvezőtlenül érintette a nemzetiségi önkormányzatokat is. A polgármesteri hivatalokban foglalkoztatottak számának csökkenése miatt nincsenek kellő számban munkatársak a nemzetiségi önkormányzatok segítésére, az őket érintő feladatok ellátására.

Az országos önkormányzat hivatalos nyelve a szerb, a közgyűlés valamennyi tagja beszél szerbül. A Szervezeti és Működési Szabályzat (SzMSz) már az előző önkormányzati ciklusban is tartalmazta, hogy szerbül tartják az üléseket. A közigazgatási hivatal – majd a jogutód kormányhivatal is – ezért a bíróság előtt támadta meg az SzMSz a jegyzőkönyvek szerb nyelven történő elkészítésére vonatkozó szövegrészét. Évekig tartó eljárást követően a Fővárosi Törvényszék a keresetnek helyt adva 2012. május 30-án kelt ítéletével hatályon kívül helyezte az SzMSz támadott rendelkezését. Az ítéletet azonban nem kellett végrehajtani, mert időközben hatályba lépett az Njtv. módosítása, amely lehetővé tette a nemzetiségi nyelvű jegyzőkönyvezést. A kormányhivatal azonban a törvényi szabályozás változásától függetlenül évekre visszamenőleg magyar nyelven kérte be a közgyűlés jegyzőkönyveit, amelyet az országos önkormányzat végül saját maga le is fordított.

Gondot jelent a megfelelő nyelvismerettel rendelkező szakemberek hiánya. Az országos önkormányzat hivatalvezetője sem beszél a nyelvet, azonban munkatársai és a képviselők segítségére vannak a fordításokban. A gazdasági jelentéseket soha nem fordítják le szerb nyelvre, mivel azokat magyarul kell felterjeszteni.

A szerb országos önkormányzat elnöke hiányosságként értékelte, hogy a magyarországi jogszabályok nem jelennek meg nemzetiségi nyelven.

Általános tendenciaként említette, hogy az új generáció már nem fordít kellő figyelmet a szerb nyelv megfelelő szintű elsajátítására. Ez még az olyan erős nemzetiségi közösséggel rendelkező településen is egyre jellemzőbb, mint Lórév.

Az *Országos Szlovák Önkormányzat* elnöke elmondta, hogy a szlovák anyanyelvű adminisztráció soha nem volt jellemző Magyarországon. Ezt még a korábbi, a 2001. évi népszámlálási adatok alapján a legnagyobb arányú szlovák lakossággal rendelkező településen, Pilisszentkereszten sem sikerült megvalósítani.

A szlovák közösségben jellemzően az idősebb generáció társalgási nyelve a szlovák, de a szolgáltatások igénybevételénél ők is a magyar nyelvet használják. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az ügyintézők szükség szerint segítenek magyarul kitölteni a nyomtatványokat.

A kétnyelvű helységnévtáblák általánosnak mondhatóak, a kétnyelvű utca névtáblák száma is nő (például Tótkomlóson). Az intézménytáblák is egyre gyakrabban kétnyelvűek. A családban azonban kizorulóban van a szlovák nyelv használata, az óvodát, iskolát a gyerekek jellemzően nyelvismeret nélkül kezdik.

A települési nemzetiségi önkormányzatok kizárólag magyarul tartják testületi üléseiket és a határozataikat is magyarul szövegezik meg.

Az országos önkormányzat törekszik a nemzetiségi nyelv használatára. A közgyűlés a költségvetési kérdéseket magyarul tárgyalja, a többi kérdést szlovákul, de a jegyzőkönyvek magyar nyelven készülnek. A hivatal munkatársai beszélnek szlovákul, kivéve a gazdasági részleget. A honlapjuk is kétnyelvű.

Az országos önkormányzat magyar nyelven tartja a kapcsolatot az állami szervekkel. Tapasztalataik szerint a jogszabályok csak magyar nyelven elérhetőek, az új nemzetiségi törvény sincs lefordítva. A népszámlálási kérdőív elérhető volt szlovákul is, az országos önkormányzat is segített a fordításban.

Az igazságszolgáltatásban történő nyelvhasználattal kapcsolatban nem érkezett jelzés hozzájuk, ezért arról nem tudott tájékoztatást adni a szlovák országos önkormányzat.

Az *Országos Szlovén Önkormányzat* válasza szerint a magyarországi szlovének döntő többsége hat rábavidéki kistelepüléseken, illetve a kistérség központjában, Szentgotthárdon él. E települések mindegyikén működik szlovén települési nemzetiségi önkormányzat. A nemzetiségi önkormányzatok és a helyi települési önkormányzatok között, valamint az Országos Szlovén Önkormányzat között jó együttműködés alakult ki minden területen, így a nemzetiségi nyelvhasználat vonatkozásában is. Az Njtv. nyelvhasználatra vonatkozó rendelkezéseinek végrehajtása további feltételeket igényel, de az első lépések megtörténtek.

A helyi települési önkormányzatok hivatali teendőit ellátó körjegyzőségekben az önkormányzat egy korábbi felmérése szerint megfelelő számú szlovén anyanyelvű munkatárs dolgozik. 2013 márciusától öt szlovén kistelepülés közös önkormányzati hivatalt alakított Alsószölnök székhellyel. A hatodik szlovén kistelepülés, Apátistvánfalva a szentgotthárdi közös önkormányzati hivatalhoz csatlakozott. Szentgotthárdon, a városi polgármesteri hivatalban azonban csak néhány szlovén nyelvtudással rendelkező munkatárs van. E téren változást eredményezhet a Szlovén-Magyar Kisebbségi Vegyes Bizottság azon ajánlása, hogy mind a szlovén, mind a magyar fél kötelezettséget vállal a kétnyelvű területek közigazgatási dolgozóinak továbbképzésére. A területen működő közhivatalok és intézmények elnevezését feltüntető táblák többsége kétnyelvű, az egyéb szolgáltatást nyújtó nem állami intézmények (pl. kereskedelmi egységek, stb.) esetében még van némi lemaradás. A helység és utcanevek kétnyelvűsítése néhány évvel ezelőtt megkezdődött, a folyamatot azonban pénzügyi nehézségek hátráltatják, ugyanígy az egyéb adminisztrációs feladatok (rendelet kihirdetés anyanyelven, kétnyelvű dokumentáció, stb.) megvalósítását is.

4.2.2. A települési nemzetiségi önkormányzatok nyelvhasználata

A települési és a nemzetiségi önkormányzatok többségétől kérdőíves formában írásban kértem tájékoztatást, de a gyorsabb ügyintézés érdekében telefonos megkeresésekre is sor került.

A vizsgálat során arra törekedtem, hogy olyan településeket keressek meg, ahol jelentős létszámú, illetve nagyobb lakosságárányú nemzetiségi közösség él.

Pécsett mind a 13 nemzetiség jelen van és rendelkeznek önkormányzattal. A településen számos nemzetiségi civil szervezet működik. A helyi önkormányzat tapasztalatai szerint a horvát, német és roma nyelvek esetén tapasztalható némi erősödés a nemzetiségi nyelvhasználat területén. Ez egybeesik azzal, hogy a településen e három nyelven folyik nemzetiségi oktatás (Koch Valéria Iskolaközpont-német, Miroslav Krleža óvoda, általános iskola, gimnázium és diákotthon-horvát, Gandhi Gimnázium-cigány). A településen működő nemzetiségi önkormányzatok közül a horvát és a német használják a nemzetiségi nyelvet testületi üléseken, írásban és szóban egyaránt.

A *Pécsi Roma Önkormányzat elnökének* becslése szerint a roma közösség létszáma 8-10 ezer fő a településen. Ennek ellenére a népszámlálási adatok alapján nem érik el az Njtv. szabályai alapján a nyelvi jogok érvényesítéséhez szükséges 10 %-ot. Számos egyesületük és alapítványuk van, amelyek kulturális és érdekképviseleti feladatokat látnak el. A hétköznapi életben a közösség tagjai használják a lovári és beás nyelvet, emellett egyre többen tanítják is gyermekeiket a nyelvre. A nemzetiségi önkormányzat működése során szóban használják a nemzetiségi nyelvet. A testületi és bizottsági üléseket magyar nyelven tartják, a jegyzőkönyvek is magyar nyelven készülnek, és nem merült fel igény a fordítás iránt.

A *Pécsi Örmény Önkormányzat elnökének* becslése szerint az örmények száma a településen 42-47 fő, 6-an friss betelepülők. A településen működnek nemzetiségi civil szervezetek. A személyes és üzleti kommunikációban, rendezvényeken jellemző a nemzetiségi nyelv használata, azonban csökkenő tendenciát mutat. A nemzetiségi önkormányzat tagjai alapszinten beszélnek az örmény nyelvet. A testületi és bizottsági üléseket magyar nyelven tartják, amelynek oka, hogy az örmény nyelv írásbeli használata nehézségekbe ütközik.

A *Pécsi Lengyel Önkormányzat elnöke* szerint a lengyelek száma a településen kb. 80-100 fő, ebből kb. 30 az újonnan betelepülő lengyel. A településen működnek nemzetiségi civil szervezetek (Lengyel Klub, Lengyel Ifjúsági Egyesület). Tapasztalatok alapján csökkenő tendenciát mutat a nemzetiségi nyelvhasználat. A településen folyik nemzetiségi nyelvoktatás, ezt az országos önkormányzat biztosítja. A nemzetiségi önkormányzat tagjai a nemzetiségi nyelvet szakmai munkára alkalmas szinten szóban és írásban beszélnek. Az önkormányzat testületi és bizottsági üléseit magyar nyelven tartja, a jegyzőkönyvek is magyar nyelven készülnek.

Budapest kerületei közül Kőbányán, a főváros X. kerületében működő nemzetiségi önkormányzatoktól kértünk tájékoztatást, mivel itt régóta él együtt több nemzetiségi közösség.

Kőbányai Horvát Önkormányzat elnökének becslése szerint a horvátok száma a kerületben 437 fő, ebből kb. harmincan az anyaországból települtek át. A településen működik nemzetiségi civil szervezet (Horvát Hagyományörző Egyesület). A Kőbányán élő horvát nemzetiségek aránya nem éri el a lakosság 10%-át. A kerületben nem folyik horvát nemzetiségi oktatás. A nyelvhasználat az asszimiláció miatt visszaszorult. A nemzetiségi önkormányzat tagjai a szakmai munkára alkalmas szinten szóban és írásban használják a horvát nyelvet. A testületi és bizottsági üléseket magyar nyelven tartják, a jegyzőkönyvek is magyar nyelven készülnek. Nem merült fel igény arra, hogy a jegyzőkönyveket lefordítsák nemzetiségi nyelvre. A helyi önkormányzatnál egy nemzetiségi nyelvet beszélő munkatárs dolgozik. A hatóságok nem használnak a közigazgatási eljárásban nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, nincs is rá igény.

A *Kőbányai Lengyel Önkormányzat* a lengyel nemzetiség becsült létszámára vonatkozóan nem adott meg adatot. Nemzetiségi civil szervezetként a Kőbányai Lengyel Kisebbségi Közhasznú Egyesület működik. A lakosság a lengyel nyelvet főleg a vallási események és ünnepség alkalmával használja, de családi körben is elterjedt a nyelvhasználat. Nyelvoktatás az Országos Lengyel Nyelvoktató Iskolában folyik. A helyi önkormányzatnál nem dolgoznak lengyelül beszélő munkatársak. A nemzetiségi önkormányzat három tagja kommunikál a szakmai

munkára alkalmas szinten lengyelül. A testületi üléseket magyarul tartják, ennek oka az, hogy a jegyzőkönyvvezető nem tud lengyelül. A hatóságok nem használnak lengyel nyelvű formanyomtatványokat, azok iránt nincs is igény.

A *Kőbányai Német Önkormányzat* becslése szerint a német nemzetiség létszáma a kerületben kb. 3000 fő, a 19. század óta nem történt áttelepülés az anyaországból. A 2011. évi népszámlálás során ennél lényegesen kevesebben vallották magukat németnek (790 fő). A közösség népszámlálás során regisztrált aránya nem éri el a lakosság 10%-át. A kerületben nem működnek nemzetiségi civil szervezetek. A nemzetiségi nyelv használata csak családi körben történik, a nyelvhasználat stagnálást mutat. Nem folyik nemzetiségi oktatás a kerületben, csak kéttannyelvű oktatás volt négy évig, de már ez is megszűnt. A helyi önkormányzatnál nem dolgoznak a nemzetiségi nyelvet beszélők. A testületi és bizottsági üléseit magyar nyelven tartja. Nem merült fel igény arra, hogy a jegyzőkönyveket lefordítsák nemzetiségi nyelvre. A hatóságok nem alkalmazzák a közigazgatási eljárás során nemzetiségi nyelvű formanyomtatványokat, azokra nincs is igény.²

Komlóska lakosság száma mintegy 300 fő, többségük ruszin nemzetiségű. A ruszinok aránya ugyan jelentősen meghaladja a lakosság 20 %-át, de a nemzetiségi nyelvet beszélők ennél lényegesen kevesebben vannak. A településen nemzetiségi önkormányzat működik, helyi nemzetiségi civil szervezet nincs. Nemzetiségi óvodai nevelés és iskolai oktatás folyik. A lakosság körében a ruszin nemzetiségi nyelv használata az idősek körében figyelhető meg. Nem használnak nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat a közigazgatási eljárás során. Nem merült fel igény arra, hogy a testületi, bizottsági ülésekről készült jegyzőkönyveket lefordítsák nemzetiségi nyelvre.

Pilisszentkereszt lakosság száma mintegy 2200 fő, a településen szlovák és kisebb arányban német nemzetiség él, mindkettőnek van önkormányzata. A településen működik nemzetiségi civil szervezet (Nemzetiségi Kulturális Egyesület Szentkereszt). A szlovák nyelv használata elterjedt a társas érintkezés során. A településen folyik nemzetiségi oktatás. Ennek ellenére évről évre csökkenő tendenciát mutat a nemzetiségi nyelvhasználat. A helyi önkormányzatnál hat munkatárs dolgozik adminisztratív, illetve ügyintézői feladatkörben, közülük egy munkatárs német és három szlovák nyelven beszél. Nem alkalmazzák a közigazgatási eljárás során nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, nincs is rá igény. Nem merült fel igény arra sem, hogy a testületi, bizottsági ülésekről készült jegyzőkönyveket lefordítsák nemzetiségi nyelvre. A szlovák nemzetiségűek aránya eléri a lakosság 20%-át. Ennek következtében, ha a szlovák nemzetiségi önkormányzat igényli, 2014-től az Njtv-ben meghatározott nyelvi jogok biztosítását, e kérésnek eleget kell tenni. Az önkormányzatot terhelő kötelezettségek (így például a rendeletek kihirdetése, hirdetmények közzététele nemzetiségi nyelven, nemzetiségi anyanyelvet ismerő köztisztviselő, közalkalmazott foglalkoztatása) teljesítését az ahhoz szükséges tárgyi és személyi feltételek fedezetét az önkormányzat saját költségvetéséből nem tudná biztosítani, erre csak központi támogatásból nyílhat lehetőség.

Rajkán a részemre megküldött válasz szerint mintegy 2.700 fő él, ebből 96 német és 500 szlovák, a németeknek van csak önkormányzata. A településen a német nemzetiségi nyelvet az idősebb korosztály mindennapi kommunikációjában használja. A szlovák nyelvet az anyaországból az elmúlt években áttelepültek egymás között rendszeresen használják. Tapasztalatok szerint a német nyelv csökkenő, míg a szlovák nyelv használata növekvő tendenciát mutat. A településen az óvodában és az iskolában folyik nemzetiségi oktatás. Az

---

² A X. kerületben megválasztott bolgár, görög, roma, román, ruszin és örmény nemzetiségi önkormányzatok nem válaszoltak a kiküldött kérdőívre.

önkormányzatnál 8 fő dolgozik, közülük 1 fő a német nyelvet beszéli. A hatóságok nem használnak nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, nincs is igény ezekre a közigazgatási eljárás során. A nemzetiségi önkormányzati képviselők szóban használják nemzetiségi nyelvüket testületi vagy bizottsági ülésen. Nem merült fel igény arra, hogy a jegyzőkönyveket, rendeleteket, hirdetményeket lefordítsák nemzetiségi nyelvre. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján Rajkán a szlovák közösség létszáma 535 főre nőtt, így csak kevéssel (17 fővel) marad el a város lakosságának 20%-ától.

Szentgotthárd lakosság száma a jegyzői válaszlevél szerint kb. 8700 fő, ebből cigány kb. 350 fő, német kb. 250 fő, szlovén kb. 800 fő, mindhárom nemzetiség rendelkezik önkormányzattal. A 2011. évi népszámlálás adatai ezt a becslést nem igazolták vissza, együttesen is csak mintegy 1000 fő vallotta magát e három nemzetiség valamelyikéhez tartozónak. Így a településen élő legnagyobb létszámú nemzetiség, a szlovén közösség tagjainak aránya sem éri el a lakosság 10%-át a legutóbbi népszámlálás adatai szerint.

A településen több nemzetiségi civil szervezet is működik (Magyarországi Szlovének Szövetsége, Szentgotthárdi Rábavidéki Szlovén Nyugdíjas Egyesület). A szlovén kisebbség kb. 20%-a, a németek kb. 50%-a használja a nemzetiségi nyelvet, a romák egyáltalán nem. A fiatalokra nem jellemző, hogy beszélnek a nemzetiségi nyelvet. Az önkormányzatnál 54 fő dolgozik ügyintézői illetve adminisztratív munkakörben, közülük 8 fő szlovén nyelven, 18 fő pedig a német nyelven beszél.

A szlovén lakosság 20-25%-a használja a nemzetiségi nyelvet otthon, oktatási-köznevelési intézményekben, a hétköznapi kommunikációban. A nemzetiségi nyelvhasználat csökkenő tendenciát mutat, a fiatalok körében visszaszorulóban van. A településen folyik nemzetiségi oktatás az óvodában és az iskolában is. A nemzetiségi önkormányzat tagjai szakmai munkára alkalmas szinten szóban és írásban használják a nemzetiségi nyelvet. A testületi és bizottsági üléseket magyar nyelven tartják, a jegyzőkönyvek is magyar nyelven készülnek. Nem merült fel igény arra, hogy a jegyzőkönyveket lefordítsák nemzetiségi nyelvre. A hatóságok nem alkalmaznak a közigazgatási eljárás során nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, erre nincs is igény. A felmerülő fordítási, tolmácsolási költségeket a tapasztalatok szerint a települési önkormányzat viseli.

Beloianisz lakosság száma a jegyzői válasz szerint 1.214 fő, a görögök létszáma a településen kb. 300 fő, azaz arányuk meghaladja a 20%-ot. A településen működnek nemzetiségi civil szervezetek (Magyarországi Görögök Kulturális Egyesületének Beloianiszi Tagozata, Pyrgos Egyesület, Triandafyla Egyesület). A nemzetiségi nyelvhasználat elterjedt a mindennapi életben. A görög és a macedón nyelv használata gyakori. A nemzetiségi nyelvhasználat növekvő tendenciát mutat. A településen folyik nemzetiségi oktatás: óvodában és iskolában is. A helyi önkormányzatnál 3 fő munkatárs dolgozik, akik a nemzetiségi nyelvet beszélik. A nemzetiségi önkormányzat tagja szakmai munkára alkalmas szinten szóban és írásban használják a nemzetiségi nyelvet. A hatóságok nem alkalmaznak a közigazgatási eljárás során nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, azonban a nemzetiségi választások esetében van igény a nemzetiségi nyelvű formanyomtatványokra, szavazócédulákra.

A *Tótszerdahelyen* élő horvát nemzetiség aránya eléri a lakosság 20%-át, sőt a 2011. évi népszámlálás adatai szerint többségben vannak. A településen működnek nemzetiségi civil szervezetek. A tapasztalatok szerint csökkenő tendenciát mutat a nemzetiségi nyelvhasználat. A településen folyik nemzetiségi oktatás az iskolában és óvodában is. A nemzetiségi önkormányzat tagjai szakmai munkára alkalmas szinten szóban és írásban beszélnek a nemzetiség nyelvet. Horvát nyelven tartja testületi és bizottsági üléseit a nemzetiségi önkormányzat. Az ülések jegyzőkönyvei magyar nyelven készülnek. A hatóságok nem használnak a közigazgatási eljárás

során nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, erre nincs is igény. Nem merült fel igény arra sem, hogy a jegyzőkönyveket, rendeleteket, hirdetményeket lefordítsák nemzetiségi nyelvre.

Somberek lakosság száma a részemre megküldött válasz szerint 1.605 fő, ebből német 700, szerb 10, mindkét nemzetiség rendelkezik önkormányzattal. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján a német nemzetiségűek száma kb. 580 fő volt, így arányuk lényegesen meghaladja a lakosság 20%-át. A településen működnek nemzetiségi civil szervezetek (Somberek-Langenau Baráti Kör). A lakosság körében a nemzetiségi nyelvet a mindennapi életben egyre kevésbé használják, így csökkenő tendenciát mutat. A településen folyik nemzetiségi oktatás az iskolában és az óvodában is. Az önkormányzatnál 6 fő dolgozik, közülük 1 fő nemzetiségi nyelvet beszélő munkatárs igazgatási munkakörben jár el. A hatóságok nem használják a közigazgatási eljárás során nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, azok iránt nincs is igény. Nem merült fel igény arra vonatkozóan sem, hogy a jegyzőkönyveket, rendeleteket, hirdetményeket lefordítsák nemzetiségi nyelvre.

Bonyhád lakosság száma 13.500 fő, ebből a cigányok becsült létszáma 780, a németeké 3000 fő, ebből kb. 20 fő az anyaországból újonnan betelepült. A 2011. évi népszámláláson ennél lényegesen kevesebben vallották meg a német nemzetiséghez tartozásukat (2038 fő), így arányuk nem éri el a lakosság 20%-át. Mindkét nemzetiségnek van a településen önkormányzata. Nemzetiségi civil szervezetek is működnek, így német kulturális egyesületek (Kranzlein Néptánc Egyesület, Bonyhádi Német Énekzenei Egyesület, Elternhaus Egyesület, Városi Fúvószenekar), valamint a kultúrával és érdekképviselettel foglalkozó Független Roma Egyesület.

A német nyelvet elsősorban az idősebb korosztály használja napi szinten, ennek színterei az utca, a piac, valamint a kulturális egyesületek. A fiatalok elsősorban idegen nyelvként használják a németet, mivel a nyelvtudás megkönnyítheti a külföldi munkavállalást. Kéttannyelvű oktatás a Vörösmarty Általános Iskolában, német nemzetiségi nyelvoktatás a Széchenyi Általános Iskolában folyik, az óvodákban a 17 csoportból 7 német nemzetiségi. Az önkormányzatnál 50 fő dolgozik, ebből hatan beszélnek a német nyelvet, roma nyelvet nem beszél senki.

A közigazgatási eljárás során nem használják német nyelvű formanyomtatványokat, erre nem is merült fel igény. A közelmúltban nem nyújtott be senki nemzetiségi nyelvű kérelmet az önkormányzathoz. A testületi és a bizottsági üléseken a magyar nyelvet használják, a jegyzőkönyveket kizárólag magyar nyelven készítik el. Nem merült fel igény arra, hogy a rendeleteket, hirdetményeket nemzetiségi nyelven is közzétegyék.

A német nemzetiségi önkormányzat képviselői a német nyelvet a szakmai munkára alkalmas szinten szóban és írásban használják. A testületi üléseket főleg magyar nyelven tartják, esetenként németül, de a jegyzőkönyvek mindig magyar nyelven készülnek. A hatóságok nem alkalmaznak német nyelvű formanyomtatványokat, nincs rá lakossági igény, de kérés esetén tudnák biztosítani a lehetőséget a német nyelv használatára.

A roma nyelvet egyáltalán nem használják a településen élők, nem is folyik roma nemzetiségi oktatás. A roma nemzetiségi önkormányzat tagjai sem beszélnek a cigány nyelveket.

Mátészalka lakosság száma kb. 17.000 fő, cigány, német, román és szlovák nemzetiségűek élnek a településen, ez utóbbi kivételével önkormányzattal is rendelkeznek. Mátészalka településén a roma nyelv használata jellemző, azonban tapasztalatok szerint ez is csökkenő tendenciát mutat. Német nemzetiségi oktatás folyik nappali, alapfokú iskolarendszerben, általános iskolai szinten. A hatóságok nem használják nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat a közigazgatási eljárás során, erre igény sem mutatkozik.

Halásztelken a jegyzői válasz szerint a kb. 9300 fős lakosságon belül a bolgár lakosság létszáma 150 fő (a nemzetiségi önkormányzat szerint 120), a cigányoké 300, a németeké 30 (a

német önkormányzat becslése szerint 100). A településen csak a bolgár és német közösség hozott létre nemzetiségi önkormányzatot. Nemzetiségi civil szervezetek nem működnek a településen. A nemzetiségi nyelvet csak szűk körben, egymás között használják, a nyelvhasználat csökkenő tendenciát mutat. Nemzetiségi oktatás gyanánt csak iskolán kívüli bolgár nyelvoktatás folyik a településen. Az önkormányzatnál nem dolgoznak nemzetiségi nyelvet beszélő munkatársak. A hatósági eljárásokban nem használnak nemzetiségű formanyomtatványokat, nemzetiségi nyelvű kérelmet senki nem nyújtott be. Az önkormányzat testületi ülésein nem használják a nemzetiségi nyelveket, a jegyzőkönyveket eddig nem fordították le nemzetiségi nyelvre.

A bolgár nyelv használata a közösség tagjainak egymás közötti kommunikációjában elterjedt, a nyelvhasználat stagnál. Bolgár nyelvet csak iskolán kívül oktatnak fakultatív módon. A helyi önkormányzatnál nem dolgoznak bolgárul beszélők. A nemzetiségi önkormányzat tagjai szakmai munkára alkalmas szinten kommunikálnak bolgárul, de a testületi üléseket főleg magyarul tartják, a jegyzőkönyvek is magyarul készülnek, ennek oka a tolmács és a fordító hiánya. Eddig még nem fordították le a jegyzőkönyvet bolgár nyelvre. Nyomtatványok nem, de utcanévtáblák készültek bolgár nyelven. A nemzetiségi önkormányzat szorgalmazná a bolgár nyelvű ügyintézkést, de ehhez nem adottak a feltételek.

A lakosság körében nem jellemző a német nyelv használata, a nyelvhasználat stagnál. Német nemzetiségi oktatás nem folyik a településen. Az önkormányzat testületi üléseit vegyesen német, és magyar nyelven tartja, nem minden képviselő beszél jól a nyelvet. A jegyzőkönyvek magyar nyelven készülnek. A hatóságok nem használnak német nyelvű formanyomtatványokat, de erre valószínűleg nincs is igény, azt sem kérték eddig, hogy a helyi önkormányzat jegyzőkönyveit lefordítsák.

Gyula jegyzőjének válaszelevele szerint 31.941 lakosából 65 cigány, 200 német és 400 román nemzetiségű. A településen működnek nemzetiségi civil szervezetek (Gyulai Román Nyugdíjasok Klubja, Gyulai Románok Szabadidősport Klubja, Magyarországi Román Fiatalok Kulturális Egyesülete, stb.). A településen folyik nemzetiségi oktatás (Román Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium, Gyaki Implom József Általános Iskola). Az önkormányzatnál 121 fő dolgozik, közülük 25 fő beszél a nemzetiségi nyelvet. A hatóságok nem használnak a közigazgatási eljárás során nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, azokra nincs is igény. A Gyulán élő nemzetiségek aránya nem éri el a lakosság 10%-át. A becslt adatokhoz képest a 2011. évi népszámlálás jelentős eltérést mutat, eszerint a magukat németnek vallók száma (971 fő) majdnem azonos a román nemzetiségűkről nyilatkozók számával (974 fő).

Bedő településen a román közösség létszáma (117 fő) meghaladja a lakosság 20%-át. A településen román nemzetiségi oktatás folyik, a nemzetiségi nyelvhasználat mégis csökkenő tendenciát mutat. A nemzetiségi önkormányzat tagjai szakmai munkára alkalmas szinten szóban és írásban beszélnek a nemzetiség nyelvet. A testületi és bizottsági üléseket azonban magyar nyelven tartják, és a jegyzőkönyveket is magyar nyelven készítik. A hatóságok nem használnak a közigazgatási eljárás során nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat. A nemzetiségi önkormányzat szerint erre lenne igény, de nem tudják biztosítani az ezzel összefüggésben felmerülő költségeket.

Méhkerék lakosság száma mintegy 2100 fő, ebből nemzetiségi kb. 1300 fő. A mintegy 1.200 fős román közösség mellett kb. 50 roma is él a településen. A nemzetiségi anyaországból áttelepülők száma kb. 60 fő. Mindkét nemzetiség rendelkezik önkormányzattal. A településen működnek nemzetiségi civil szervezetek (Méhkerék Egyesület, Méhkeréki Románok Egyesülete). A településen folyik román nemzetiségi oktatás, nevelés az óvodában és az általános iskolában. A nemzetiségi lakosság valamennyi korosztálya használja a román nyelvet. Tapasztalatok szerint stagnál a nemzetiségi nyelvhasználat mértéke, elterjedtsége a településen, de választékosabb lett az oktatásnak köszönhetően. A román nemzetiségi önkormányzat testületi

és bizottsági üléseit magyar nyelven tartja, a jegyzőkönyvek is magyar nyelven készülnek. Nem merült fel igény arra, hogy a jegyzőkönyveket lefordítsák nemzetiségi nyelvre. A hatóságok nem alkalmaznak a közigazgatási eljárás során nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, erre nincs is igény. Amennyiben fordítási, tolmácsolási költségek merülnek fel, azokat a tapasztalatok szerint a települési önkormányzat viseli.

Battonya román nemzetiségű lakosainak aránya a 2011. évi népszámlálás adatai alapján nem éri el a 10%-ot. A város a magyar-román határ mellett található, és az elmúlt években mintegy 350 romániai család vásárolt itt ingatlant. Jelentős részük román nemzetiségű, akik nem vagy csak kevéssé beszélnek a magyar nyelvet. Az önkormányzatban ennek ellenére nem dolgozik a román nyelvet ismerő ügyintéző, és csak magyar nyelvű formanyomtatványokat alkalmaznak. A románul beszélő ügyfelek maguk gondoskodnak a tolmácsolásról – például megkérlik erre egy ismerősüket, szomszédjukat – illetve a kérés esetén a helyi román iskola tanárai is segítséget nyújtanak szívességi alapon.

Szentendre lakosságszáma kb. 26.000 fő, a korábbi, a 2001. évi népszámlálás adatai szerint a cigány nemzetiségűek létszáma 141 fő, a görögöké 39, a horvátoké 62, a románoké 32, a szerbeké 55, mindegyik nemzetiség rendelkezik önkormányzattal. A településen működnek nemzetiségi civil szervezetek (Német Nemzetiségi Hagyományőrző Alapítvány, Szentendrei Szerb Klub Kulturális Egyesület, Thököly Száva Alapítvány, Zsutinasz Cigány Kistérségi Közhasznú Egyesület, Bükkös-Partiak Baráti Köre Egyesület). A szentendrei nemzetiségi lakosság körében a szerb, a szlovák, a roma és a német anyanyelvhasználat valamennyi korosztály körében elterjedt. A nemzetiségi nyelvhasználat mégis csökkenő tendenciát mutat. Az anyaországból áttelepülők számának jelentős növekedése nem észlelhető.

Jelenleg a településen nem folyik nemzetiségi nyelvi oktatás. Az önkormányzatnál 115 fő köztisztviselő dolgozik, közülük 17 fő beszél valamilyen nemzetiségi nyelvet. A hatóságok nem használnak a közigazgatási eljárás során nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, erre nincs is igény. A Szentendrei Szerb Önkormányzat képviselő használják a nemzetiségi nyelvet a képviselő-testületi üléseiken. A Szentendrei Szerb Önkormányzat fontosnak tartaná, hogy a települési önkormányzat jegyzőkönyveit, rendeleteit, hirdetményeit nemzetiségi nyelvre fordíttassa le, azonban a képviselt közösség aránya nem éri el az Njtv. által megkövetelt mértéket ahhoz, hogy e kérést kötelező legyen teljesíteni.

A Szentendrén élő többi nemzetiségek aránya sem éri el a lakosság 10-20%-át, tőlük nem is érkezett kérés arra vonatkozóan, hogy a települési önkormányzat jegyzőkönyveit, rendeleteit és hirdetményeit nemzetiségi nyelvre lefordíttassa.

A vizsgálat során azt tapasztaltam, hogy a megkeresett helyi önkormányzatok hivatalos weboldala kizárólag magyar nyelvű még a többségében nemzetiségek által lakott településeken is. Ezek az internetes oldalakon a települések történetének bemutatásakor rendszerint megemlítik ugyan a nemzetiségi közösség jelenlétét, illetve szerepét a közösség életében, de ennek szövege is csak magyar nyelven érhető el.

4.3. Nyelvhasználati jogok közigazgatási ügyekben, valamint a helyi közügyek vitelével összefüggésben

Magyarország a Nyelvi Karta a közigazgatási hatóságokat és közszolgálati szerveket érintő intézkedései közül – egyebek mellett – vállalta, hogy a horvát, német, román, szerb, szlovák, szlovén nyelvek vonatkozásában azon közigazgatási kerületen, ahol a regionális vagy kisebbségi nyelvet használó személyek száma indokolja, abban a mértékben, ahogy az ésszerűen lehetséges:

- gondoskodik arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók jogérvényesen nyújthassanak be ilyen nyelvű dokumentumot;
- megengedi, hogy a közigazgatási hatóságok dokumentumokat regionális vagy kisebbségi nyelven készítsenek.

Megengedi és/vagy bátorítja továbbá:

- a regionális vagy kisebbségi nyelveket használóknak azt a lehetőséget, hogy szóbeli vagy írásbeli kérelmeket ezeken a nyelveken nyújthassanak be;
- hogy a regionális testületek közgyűlési vitáiban a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek használatát;
- hogy a helyi testületek közgyűlési vitáiban a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek használatát;
- a regionális vagy kisebbségi nyelveket használóknak, hogy kérelmet ezeken a nyelveken terjesszenek elő.

A fenti vállalások végrehajtására érdekében Magyarország gondoskodik az esetlegesen szükséges fordításról vagy tolmácsolásról, valamint azoknak az igényeknek a lehetséges mértékű kielégítéséről, melyek arra irányulnak, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein a regionális vagy kisebbségi nyelvet ismerő köztisztviselőket nevezzenek ki.

A romani és a beás nyelvek vonatkozásában tett vállalások annyiban térnek el, hogy Magyarország arról gondoskodik:

- a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók írásbeli és szóbeli kérelmeket ezeken a nyelveken nyújthassanak be³;
- széles körben használt közigazgatási szövegeket és formanyomtatványokat a lakosság számára, regionális vagy kisebbségi nyelveken, illetve kétnyelvű változatokban tesznek közzé.

Az Njtv. a nyelvhasználatára vonatkozó – az előzőekben már ismertetett szabályai – nemcsak a Karta ratifikációja során megjelölt nyelvekre, hanem minden nemzetiségi nyelvre kiterjednek.

A Ket. a nemzetiségi nyelvhasználatban úgy rendelkezik, hogy a települési, a területi és az országos nemzetiségi önkormányzat testülete határozatában meghatározhatja a hatáskörébe tartozó hatósági eljárás magyar nyelv melletti hivatalos nyelvét. Emellett a nemzetiségi szervezet nevében eljáró személy, valamint az a természetes személy, aki a nemzetiségek jogairól szóló törvény hatálya alá tartozik, a közigazgatási hatóságnál használhatja az adott nemzetiség nyelvét. A nemzetiség nyelvén benyújtott kérelem tárgyában hozott magyar nyelvű döntést az ügyfél kérésére a kérelemben használt nyelvre le kell fordítani. [Ket. 9. § (2-3) bekezdés]

4.3.1. Nyelvhasználat közigazgatási ügyekben

A közigazgatási ügyekben történő nyelvhasználattal összefüggésben a következő kérdéseket tettük fel a kormányhivataloknak:

1. *Alkalmaznak-e a közigazgatási hatósági eljárás során nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, felmerült-e az igény erre a lakosság részéről?*
2. *2011. január 1. és 2012. június 30. között hány nemzetiségi nyelvű kérelmet nyújtottak be a kormányhivatalhoz, milyen hatósági ügyekben?*

³ Ez a vállalás tehát nem terjed ki arra, hogy ezt jogérvényesen tehetik meg.

3. *A kérelmezők közül hányan voltak magyar állampolgárok és hányan külföldiek?*
4. *A kormányhivatal milyen módon kezelte ezeket a kérelmeket, hogyan történt a fordítás (saját fordító, fordítóiroda, nemzetiségi munkatárs, stb.)?*
5. *Milyen nyelven történt a válaszadás és a nemzetiségi nyelvű válaszok elkészítésére milyen módon került sor (saját fordító, fordítóiroda, nemzetiségi munkatárs, stb.)?*
6. *Amennyiben az előzőek szerint külső segítséget vettek igénybe a fordításhoz, ki viselte ennek költséget magyar, illetve nem magyar állampolgár kérelmező esetében?*

A megkérdezett kormányhivatalok válaszai alapján egyáltalán nem került sor nemzetiségi nyelvű kérelem benyújtására a kormányhivatalokhoz a fővárosban és a következő tizenhárom megyében: Bács-Kiskun, Baranya, Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád, Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Komárom-Esztergom, Nógrád, Pest, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Vas. E megyékben más típusú (pl. szóbeli) nemzetiségi nyelvű hatósági ügyintézésre sem utaltak a válaszok.

A vizsgált időszakban egyedül a Tolna Megyei Kormányhivatal Egészségbiztosítási Pénztár Szakigazgatási Szervénél kerül sor nagyobb számban nemzetiségi nyelvű kérelmek benyújtására: körülbelül 40-50 fő nyújtott be nemzetiségi nyelvű kérelmet a TAJ szám igényelésével kapcsolatban. Emellett Tolna megyében jellemzően a migráns álláskeresők esetén fordul elő, hogy a német nyelv használata válik szükségessé, erre az ügyintézők felkészültek. Roma ügyfelekkel időnként lovári nyelven folyik a társalgás.

Egy-egy esetben a következő négy kormányhivatalhoz nyújtottak be nemzetiségi nyelvű kérelmet. Heves megyében egy külföldi állampolgár adott be német nemzetiségi nyelvű kérelmet, áldozatsegítés tárgyában. A Veszprém Megyei Kormányhivatalhoz szintén egy esetben nyújtott be egy külföldi állampolgár építésügyi hatósághoz német nyelven fellebbezést. Fejér megyében és Zala megyében szintén egy-egy, német állampolgártól érkezett német nyelvű kérelem a kormányhivatalokhoz.

Külön érdemes említeni azokat a kormányhivatalokat, ahol a vizsgált időszakban ugyan nem került sor nemzetiségi nyelvű kérelem benyújtására, *valamiféle hatósági ügyintézés azonban történt nemzetiségi nyelven: Somogy megyében* egy német állampolgár a Kormányhivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóságára német nyelven több bejelentést is tett a parlagfűmentesítéssel összefüggésben, és a Kormányablakban egy fő német nyelven érdeklődött a magyarországi házasságkötésről, egy fő pedig magyarországi lakcím létesítéséről. *Budapest fővárosban* a megjelölt időszakban a Kormányhivatal Kulturális Örökségvédelmi Irodájánál volt arra példa, hogy a magyar nyelvű kérelemmel vagy mellékletével megegyezően az adott nemzetiség szervezete vagy egyháza saját nyelvű levélváltozatát is csatolta a megkereséséhez (A Kormányhivatal megjegyezte válaszában, hogy két vagy többnyelvű emléktábla engedélyeztetése esetén pedig ez magától értetődik.) *Vas megyében* is előfordult nemzetiségi (jellemzően német) nyelvű ügyintézés, ilyenkor azonban az eljárás hivatalból vagy már szerv megkeresésére indult. Esetenként *Baranya megyében* is előfordult német nyelvű tájékoztatás kérése.

A nemzetiségi nyelven történő kérelmezés tehát nem jellemző, a néhány konkrét esetben is inkább külföldi, jellemzően német állampolgárok fordulnak ilyen kérelemmel a Kormányhivatalokhoz. Amint arra a Győr-Moson Sopron Megyei Kormányhivatal válaszában rávilágít: a megyei gyakorlatban sem a helyi önkormányzatoknál, sem a kormányhivatalnál nem jellemző, sőt szinte elő sem fordul a nemzetiségi nyelv írásbeli használata. A hatósági dokumentumok, nyomtatványok a nemzetiségi nyelven történő közzétételére a megyei gyakorlatban nem volt igény, ennél fogva tolmács/fordító hatósági eljárásban való közreműködésének szükségessége sem merült fel. A nemzetiségek tagjai hatósági eljárásban

magyarul beszélnek, hivatalos ügyeiket szóban és írásban is ezen a nyelven intézik. A beérkezett válaszok alapján nem volt olyan eset, hogy magyar állampolgárságú nemzetiségi személy fordult volna nemzetiségi nyelvű kérelemmel a kormányhivatalhoz.

A fentiek alapján nem meglepő, hogy *a kormányhivatalok jellemzően nem alkalmaznak nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, és tapasztalataik szerint ezekre igény sem mutatkozik a lakosság körében.* Ezt támasztják alá a települési és a nemzetiségi önkormányzatok válaszai is.

Kivételt képez *Somogy megye*, ahol a Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálatára rendelkezik német nyelvű nyomtatványokkal. A családi pótlék és a TAJ- kártya igénylése kapcsán pedig *felmerült ugyan az igény a nemzetiségi nyelvű nyomtatványokra, de ilyenek nem állnak rendelkezésre.* A többi szakigazgatási szervnél Somogy megyében sem alkalmaznak ilyen nyomtatványokat és az igény sem merült fel erre.

Budapest Főváros Kormányhivatala igazságügyi szolgálatánál szintén találhatóak német nyelvű nyomtatványok, erre azonban csak minimálisan jelentkezik igény.

A *Tolna Megyei Kormányhivatal* oktatási főosztályán az érettségi vizsgaeredmények dokumentálására használnak nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat, de a vizsgált időszakban erre nem volt igény.

A *Fejér Megyei Kormányhivatal* igazságügyi szolgálatánál az áldozatsegítő osztályon német nyelvű tájékoztató áll rendelkezésre a bűncselekmények áldozatainak adható segítségről és az állami kárenyhítésről. A Fejér Megyei Kormányhivatal tájékoztatása szerint továbbá a Nemzeti Közlekedési Hatóság intranetes felületén lehetőség van a Ket. szerinti eljárás megindításáról szóló végzés nemzetiségi nyelvű minták letöltésére.

A *Vas Megyei Kormányhivatal* válasza szerint az anyakönyvezéssel kapcsolatos nyomtatványok központilag letölthetőek, és a települési önkormányzatoknál évente két-három fő kéri gyermeke nemzetiségi nyelven történő anyakönyvezését.

Azokban az esetekben, amikor nemzetiségi nyelvű kérelmek érkeztek a kormányhivatalokhoz, jellemzően a nyelvismerettel rendelkező ügyintézők segítségét vették igénybe, de arra is volt példa, hogy az ügyfél meghatalmazott képviselője tolmácsolt, illetve végezte a fordítást.

A vizsgált időszakban a kormányhivatalok tájékoztatása szerint a *nemzetiségi nyelvű kérelmekre történő válaszadás szóbeli tájékoztatás esetén jellemzően nemzetiségi nyelven történt, a hivatalos írásbeli választ azonban magyarul adták meg a kormányhivatalok.* A *Veszprém Megyei Kormányhivatal* válasza alapján a „válaszadás magyar nyelven történt, mivel magyar származása miatt az ügyfél kifogástalanul beszélt a magyar nyelvet, és nem igényelte a nemzetiségi nyelven történő válaszadást.” A fenti megoldásból következően a fordítás kapcsán *nem merültek fel költségek a kormányhivataloknál.*

Hangsúlyoznom szükséges, hogy az Njtv. személyi hatálya – szemben a korábbi szabályozással – a nemzetiségi közösségek magyar állampolgársággal nem rendelkező tagjaira is kiterjed. Így a közigazgatási hatósági eljárásban a nemzetiségi nyelvhasználattal összefüggésben felmerülő költség 2012. január 1-jét követően már nem hárítható rájuk.

4.3.2. Nyelvhasználati jogok a helyi közügyek vitelével összefüggésben

A helyi közügyek vitelével összefüggő nyelvhasználat kérdésében a következő kérdést fogalmaztuk meg a kormányhivatalok felé:

- *Előfordult-e a megyében 2011. január 1. és 2012. június 30. között, hogy a helyi önkormányzatok rendeleteiket nemzetiségi nyelven is kihirdették, ha igen, mely településeken, mely nyelvek esetében, hány alkalommal?*

Budapest Főváros Kormányhivatala és a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal e kérdéskörben nem rendelkezik információval, a további *tizennyolc kormányhivaltól pedig egyértelműen nemleges választ kaptunk*, azaz a helyi önkormányzati rendeletek kihirdetésére minden esetben csak magyar nyelven került sor. A válaszához több kormányhivatal is hozzáfűzte, hogy *erre nem mutatkozott igény sem a nemzetiségi önkormányzatok részéről*. E tendenciát mutatják a települési és nemzetiségi önkormányzatok által adott válaszok is.

A nemzetiségi nyelvhasználattal összefüggésben a *Baranya Megyei Kormányhivatal* néhány jó gyakorlatról is beszámolt. Geresdlakon az itt élő, illetve ingatlannal rendelkező német és finn állampolgárok részére a település vezetősége a fontos helyi közügyekről (pl. csatornázás, helyi rendezvények, társadalmi munka) saját nyelvükön is készít tájékoztatót. Himesháza és Szúr településeken a települési rendezvények meghívói, plakátjai gyakran kétnyelvűek. Székelyszabaron a nemzetiségi rendezvények plakátjai, meghívói készülnek két nyelven (magyarul és németül), Nagynyáradon a hirdetőanyagokat (a kisebbségi rendezvényekről, programokról) rendszeresen kihirdetik horvát és német nyelven is.

Tájékoztatót kértem arra vonatkozóan is, hogy a kormányhivatalnál dolgoznak-e nemzetiségi nyelvet beszélő munkatársak, ha igen, hányan és milyen munkakörben?

A kormányhivataloknak kiküldött kérdőív válaszainak elemzése alapján megállapítható, hogy a munkatársak között *jellemzően jelen vannak a nemzetiségi nyelveket beszélő munkatársak*, elsősorban többségben vannak azonban a német nyelven beszélő kormánytisztviselők. A *Tolna Megyei Kormányhivatalban* szinte minden főosztályon, szakigazgatási szervnél illetve kirendeltségen van valamely nemzetiségi nyelven beszélő kormánytisztviselő.

Nem dolgoznak nemzetiségi nyelvet beszélő munkatársak Nógrád megyében. Egyetlen nemzetiségi nyelvet beszélő munkatárs dolgozik Somogy megyében. Nincs tudomásuk a nemzetiségi nyelven beszélő munkatársak létszámáról a Hajdú-Bihar megyei, a Fejér megyei, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei, a Csongrád megyei, a Győr- Moson- Sopron megyei, a Bács-Kiskun megyei kormányhivataloknak.

4.4. Nyelvhasználati jogok a bírósági eljárásban

Magyarország a Nyelvi Karta igazságszolgáltatást érintő intézkedései közül a horvát, német, román, szerb, szlovák, szlovén, romai és beás nyelvek vonatkozásában vállalta, hogy

a) a büntetőeljárásokban:

- garantálja a vádlott jogát, hogy saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja,
- biztosítja, hogy az indítványok, az írásos és szóbeli bizonyítékok ne minősülhessenek pusztán azon az alapon elfogadhatatlannak, hogy regionális vagy kisebbségi nyelven készültek,
- az igazságszolgáltatási eljáráshoz kapcsolódó okmányokat kérelemre a regionális vagy kisebbségi nyelveken is kiállítják, ha szükséges, tolmácsok és fordítások igénybevételével úgy, hogy az ne jelentsen az érdekelteknek külön költséget;

b) polgári eljárásokban:

- megengedi, hogy ha egy peres félnek személyesen kell megjelennie a bíróság előtt, úgy ott saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja anélkül, hogy az számára külön költséget jelentsen,
- megengedi a regionális vagy kisebbségi nyelven készült dokumentumok és bizonyítékok benyújtását, ha szükséges tolmácsok és fordítások segítségével.

Az Njtv. szűkszavúan szól az igazságszolgáltatásban érvényesülő nyelvhasználati jogról. Mindössze azt mondja ki, hogy a polgári és büntetőeljárások során, valamint a közigazgatási

eljárásokban az anyanyelv használatát a vonatkozó eljárásjogi törvények biztosítják. [Njtv. 5. § (2) bekezdés]

A büntetőeljárás nyelve – főszabályként – a magyar. A magyar nyelv nem tudása miatt azonban senkit sem érhet hátrány. A Be. 2003. július 1-jén hatályba lépett módosítása biztosítani kívánta a büntetőeljárás rendje és a Nyelvi Karta rendelkezései közötti összhangot. Ennek megfelelően e módosítás óta a büntetőeljárásban mind szóban, mind írásban mindenki az anyanyelvét, törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben regionális vagy kisebbségi nyelvét, vagy – ha a magyar nyelvet nem ismeri –, az általa ismertként megjelölt más nyelvet használhatja. [Be. 9. § (2) bekezdés] Amennyiben a nem magyar anyanyelvű személy az eljárás során az anyanyelvét, – törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben – regionális vagy kisebbségi nyelvét kívánja használni, tolmácsot kell igénybe venni. [Be. 114. §] Azt a költséget, amely azzal összefüggésben merült fel, hogy a vádlott az eljárás során regionális vagy kisebbségi nyelvét használta, az állam viseli. [Be. 339. § (2) bekezdés]

A polgári eljárások nyelve a magyar. A magyar nyelv nem tudása miatt senkit nem érhet hátrány. A bírósági eljárásban – nemzetközi egyezményben meghatározott körben – mindenki jogosult anyanyelvét, regionális vagy nemzetiségi nyelvét használni. Amennyiben ezen elv érvényesülése érdekében szükséges, a bíróság köteles tolmácsot alkalmazni. [Pp. 6. §] Ez esetben a tolmács költségeit az állam előlegezi, illetve viseli. [Pp. 78. § (4) bekezdése] Amennyiben a perben meghallgatandó személy magyarul nem beszél, és az általa használt nyelvben az eljáró bíróságnak nincs kellő jártassága, a meghallgatásnál tolmácsot kell alkalmazni. [Pp. 184. § (1) bekezdés] Nincs tehát szükség tolmács alkalmazására, ha a bíró kellő szinten beszél a nemzetiségi nyelvet. A bíróság a szükséghez képest elrendelheti, hogy a bizonyító fél a nem magyar nyelven kiállított okiratot hiteles vagy egyszerű magyar fordításban is csatolja. [Pp. 191. § (6) bekezdés]

Eljárásom keretében tájékoztatást kértem az *Országos Bírósági Hivatal* elnökétől arról, hogy a nagyszámú nemzetiség által lakott megyékben működő gyulai, fővárosi, pécsi és szombathelyi törvényszékeken (illetve a jogelőd megyei bíróságokon) 2011. január 1-je és 2012. június 30-a között hány ügyben merült fel igény a nemzetiségi nyelv használatára.

Az adatszolgáltatással érintett négy megyei bíróság a 2011. évben 15.452 polgári (első fokú és fellebbezett), valamint 4.558 büntető (első fokú és fellebbezett) ügyben járt el.⁴ Ehhez az ügyforgalomhoz képest nagyon kevés – polgári ügyszakon 71, míg büntető ügyszakon 383 – eljárásban merült fel a nemzetiségi nyelv használata iránti igény. A nyelvhasználat jogát kevés kivétellel külföldi állampolgárok érvényesítették, a fent említett négy bíróság előtt mindössze 7 eljárásban volt magyar állampolgár érintett.

A Pécsi, a Fővárosi és a Szombathelyi Törvényszék gyakorlata szerint az anyanyelvhasználattal összefüggésben felmerülő költségeket a magyar állam viselte, míg a Gyulai Törvényszéken ezt megosztották a magyar állam és a nem magyar állampolgár terhelt között.

	Hány alkalommal merült fel anyanyelv-használati igény az alábbi nyelvek esetében	Nyelvhasználati igény állampolgárság szerint
--	---	---

⁴ A bírósági ügyforgalom 2011. évi adatai. Forrás: http://old.birosag.hu/engine.aspx?page=Birosag_Statistikak (letöltés időpontja: 2013.05.29.)

	Polgári (közigazgatási) ügyszak	Büntető ügyszak	Magyar	Nem magyar
Bolgár	—	25	—	25
Cigány	1	—	1	1
Görög	5	2	—	9
Horvát	7	9	1	15
Lengyel	7	9	—	16
Német	36	51	2	97
Örmény	—	2	—	2
Román	6	235	2	230
Ruszin	—	—	—	1
Szerb	4	23	—	26
Szlovák	2	17	1	18
Szlovén	—	1	—	1
Ukrán	3	9	—	12
Összesen	71	383	7	453

4. számú táblázat: négy törvényszék összesített adatai nyelvhasználat ügyében⁵

Forrás: Országos Bírósági Hivatal

Eljárásom keretében a minél alaposabb tájékozódás érdekében megkerestem a *Kúria* elnökét is, akitől a nyelvhasználati jogok érvényesüléséről egy általános jellegű értékelést kértem.

A Kúria elnökének álláspontja szerint büntető ügyekben az anyanyelv használatának joga több évtizede alapelve a büntetőeljárásnak, ezért alkalmazásának gyakorlata kiforrottnak tekinthető. A tolmácsolási és fordítási díjak megelőlegezésével kapcsolatban három eseti döntésre hívta fel a figyelmet.

A BH 2005/8. számú eseti döntés szerint a vádemelést követően az ügyészség indítványát tartalmazó átiratnak a terhelt anyanyelvére való lefordításával járó költséget – függetlenül attól, hogy a lefordításról az ügyész volt köteles gondoskodni – az ügyben eljáró bíróság állapítja meg és előlegezi.

A BH 2007/39. számon közzétett döntés szerint a nem magyar anyanyelvű terhelt részére történt fordítás díját megállapító határozat a terhelte rendelkezést nem tartalmaz, kötelezettséget nem ró. Címzettje a fordítást elvégző, mint a díj jogosultja, valamint az állam, mint a bűnügyi költség viselésére a törvény erejénél fogva kötelezett. A határozatot ezért a terhelttel és a védőjével közölni nem kell, ellene csak a fordító és az ügyész jelenthet be fellebbezést.

A BH 2010/322. számú eseti döntés pedig azt fejtette ki, hogy a másodfokon eljáró ügyész nyilatkozatának lefordíttatásáról az ügyésznek kell gondoskodnia, a fordítási díjat azonban a másodfokú bíróság előlegezi.

A Büntető Kollégium az anyanyelv használatának jogával kapcsolatban elfogadta a 80/2010. BK véleményt, mely szerint az ügyész előlegezi az általa benyújtott felülvizsgálati indítvány lefordításának költségét.

A Kúria előtt viszonylag kevés olyan ügy van, amelyben az anyanyelv-használat kérdése felmerül.

⁵ A részemre megküldött táblázatból kitűnik, hogy a nemzetiségi nyelvhasználat iránti igény egyes eljárásokban magyar és nem magyar állampolgárok részéről egyaránt felmerült.

Az elmúlt kilenc évben az elektronikus adatbázis szerint a *Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma előtt összesen* kilenc olyan felülvizsgálati ügy volt, melyben az anyanyelv-használat jogának megsértésére (is) alapozva nyújtottak be felülvizsgálati indítványt. A felülvizsgálati indítványok egyike sem vezethetett – ez okból – eredményre, mivel az anyanyelv-használat jogának korlátozása nem szerepel azon eljárési szabálysértések között, melyek miatt felülvizsgálatnak van helye. Megjegyzendő, hogy egy ügy kivételével ezen ügyekben nem magyarországi nemzetiségekhez tartozó személyek voltak érintettek, hanem kifejezetten külföldi állampolgárok. (Az akkori szabályozás szerint a külföldi állampolgárok nem tartoztak a Nektv. hatálya alá.)

A vizsgált időszakban egy olyan ügy volt (2008-ban), amikor a magyar állampolgár, ám roma anyanyelvű terhelt arra hivatkozott, hogy nem érti a magyar hivatalos nyelvet, a jogi terminusokat, így ügyében tolmácsot kellett volna alkalmazni, amire nem került sor. A Legfelsőbb Bíróság ezt azért nem találta alaposnak, mert a terheltnek volt védője, az eljárás elsőfokú bírósága a terheltet a védő jelenlétében részletesen kihallgatta. Az alapeljárásban tolmács bevonását sem a terhelt, sem védője nem kezdeményezte, arra vonatkozóan, hogy ez indokolt lenne, az ügyben semmilyen adat nem merült fel.

A *Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiuma* 2006. november 27-ei ülésén fogadta el az anyanyelv, regionális vagy kisebbségi nyelv használatának biztosításával összefüggő tolmács fordítási költség előlegezéséről és viseléséről szóló 3/2006. (XI. 27) PK véleményt, amely a következőket rögzíti:

a) Az anyanyelv, regionális vagy kisebbségi nyelv használatának biztosítása érdekében a fél részére kirendelt tolmács költségeit az állam előlegezi, viselésére a költségmentesség szabályait kell megfelelően alkalmazni.

b) Az anyanyelvének, regionális vagy kisebbségi nyelvének használatára jogosult fél helyett a beadványai szükséges fordítási költségét és a bizonyítási indítványai kapcsán felmerülő fordítások költségét az állam előlegezi; e költségek viselésére a perköltségviselésre vonatkozó szabályok irányadók.

c) A bírósági határozatok, megkeresések fordításával felmerülő költségek nem tekinthetők a polgári eljárás költségének, azok előlegezésére és viselésére a felek nem kötelezhetők.

A PK vélemény kitér arra, hogy a Pp. 6. §-ának módosult rendelkezése a magyar nyelvtől eltérő nyelv használatának jogát nemzetközi egyezményben meghatározott körre, vagyis a Nyelvi Karta magyarországi vállalásaival érintett nyelvekre korlátozza.

A Legfelsőbb Bíróság, illetve a Kúria előtt folyó polgári eljárásokban a Pp. fenti rendelkezésére alapított, kisebbségi és regionális nyelv használata iránti igény mindezidáig nem merült fel. Az „anyanyelv használatával” kapcsolatban három ítélet született ugyan, de azok külföldi, illetve a magyar nyelvet nem – illetve nem megfelelően – ismerő felek ügyeiben születtek.

A közigazgatási és munkaügyi felülvizsgálati eljárásokban a nemzetiségi nyelvhasználatra vonatkozó igény nem merült fel, így a kérdésben a jogalkalmazási gyakorlat sem alakult ki.

4.5. Nyelvhasználati jogok az Országgyűlés működésében

Az Njtv. biztosítja azt a jogot, hogy az Országgyűlésben a nemzetiséghez tartozó képviselő és a nemzetiségi szószóló az anyanyelvét is használhatja. Az Országgyűlésről szóló törvény nem rendelkezik a nyelvhasználat kérdéseiről. A Házsabály rendelkezése szerint a nem magyar anyanyelvű képviselő anyanyelvén is felszólalhat, ezen szándékát azonban a felszólalással érintett ülésnapot megelőzően egy nappal jeleznie kell, és ekkor a Országgyűlés Hivatala biztosítja a folyamatos tolmácsolást.

Az Országgyűlésben a rendszerváltozás óta nincsenek nemzetiségi képviselők, azonban a törvényhozásnak vannak olyan tagjai, akik a nyilvánosság előtt is vállalják nemzetiségi identitásukat. Sőt, egyes országgyűlési képviselő roma, horvát vagy német nemzetiségi önkormányzatokban is mandátumot szerzett a jelenlegi vagy a korábbi választási ciklusokban.

Az Országgyűlés honlapján⁶ elérhető életrajzi adatok szerint a képviselők több mint harmada beszél valamilyen szinten (a társalgásitól a felsőfokúig) németül. Ez a magas arányszám nyilvánvalóan nem az identitáshoz való kötődést, hanem egy tanult nyelv ismeretét fejezi ki, bár vannak német származású képviselők is a törvényhozásban.

A horvát nyelvismerettel rendelkező négy képviselő – sajtónyilatkozataik szerint – horvát kötődésű családból származik. Kettő közülük szerb („szerbhorvát”) nyelvtudásukat is feltüntették életrajzi adataik között.

Szlovákul négy képviselő beszél, ami nem feltétlenül jelent nemzetiségi származást is, hanem azzal függ össze, hogy lakóhelyükön jelentős létszámú szlovák közösség él.

Az Országgyűlés honlapján elérhető adatok szerint a románul beszélő négy képviselő közül hárman Románia magyarok lakta településein születtek, egy képviselő pedig külföldi egyetemi tanulmányai során sajátította el a nyelvet.

A lovári nyelv ismeretét két képviselő tüntette fel életrajzi adatai között, ami esetükben – sajtónyilatkozataik szerint – nem roma identitást, hanem nyelvtudást jelent.

A beás nyelven egyedüliként beszélő országgyűlési képviselő az Országos Roma Önkormányzatnak is a tagja.

Látható tehát, hogy az Országgyűlésben, ha nem is nagyszámban, de vannak olyan képviselők, akik nemzetiségük anyanyelvén fel tudnának szólalni az üléseken. A gyakorlatban azonban csak nagyon ritkán élnek ezzel a lehetőséggel, így például az Njtv., illetve a nemzetiségek napjáról szóló határozati javaslat plenáris vitája során is kizárólag magyar nyelvű felszólalások hangoztak el. A kivételek között említhető, hogy az előadó-művészeti szervezetek támogatásáról és sajátos foglalkoztatási szabályairól szóló törvény módosításáról szóló T/318. számú javaslat megvitatásakor – a nemzetiségi színházak említése kapcsán – két képviselő horvát, illetve szlovák nyelven is köszöntette képviselőtársait, ám ezt követően felszólalásukat már magyarul mondták el.⁷

A 2014. évi országgyűlési választásokon a nemzetiségi országos önkormányzat által állított lista nemzetiségenként egy kedvezményes mandátumot szerezhethet a törvényben előírt kedvezményes kvótának megfelelő szavazatszámmal. Ennek hiányában a nemzetiségi lista jelöltje nemzetiségi szószólóként tanácskozási joggal vehet részt az Országgyűlés munkájában.

Az Országgyűlés még nem alkotta meg a nemzetiségi képviselőkre és a nemzetiségi szószólóra, valamint a nemzetiségi bizottságra vonatkozó speciális házszabályi rendelkezéseket, így a nyelvhasználat szabályait sem.

5. A vizsgálat megállapításai

5.1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (4) bekezdés szerint az alapvető jogok biztosa a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszasság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszasság kivizsgálására

⁶ http://www.parlament.hu/internet/plsql/internet_kepv

⁷ Lásd: Országgyűlés 15. ülésnap (2010. 06.15.) 268. és 270. felszólalás

vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat. Az Ajbt. 1.§ (1) bekezdés c) pontja értelmében az alapvető jogok biztosa tevékenysége során - különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával - megkülönböztetett figyelmet fordít a Magyarországon élő nemzetiségek jogai érvényesítésére.

Az Ajbt. 18.§ (1) bekezdése értelmében hatóságnak minősül a közigazgatási szerv, a helyi önkormányzat, valamint a nemzetiségi önkormányzat. A 18.§ (3) bekezdés értelmében az alapvető jogok biztosa nem vizsgálhatja a bíróságok tevékenységét. A 26. § (1) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosa vizsgálatának lefolytatása érdekében az e törvény szerint hatóságnak nem minősülő szervezet vagy személy, valamint a vizsgálattal nem érintett hatóság közreműködésre köteles. A (2) bekezdés szerint az alapvető jogok biztosa az általa vizsgált ügyben a közreműködésre köteles szervezettől vagy személytől, illetve a szervezet munkatársától írásbeli magyarázatot, nyilatkozatot, felvilágosítást vagy véleményt kérhet. E felhatalmazás alapján, az ítélkezési tevékenység vizsgálatának kizárásával kérem az OBH és a Kúria segítő együttműködését vizsgálatom minél körültekintőbb lefolytatása érdekében.

5.2. Az alkotmányos alapjogok és alapelvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során *autonóm, objektív módon*, kizárólag *alapjogi érvek* felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget az Alaptörvényben kapott mandátumának.

Az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, legalábbis az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely ellentétes volna a korábbi Alkotmány szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Ezzel összhangban elvi megállapításaim megfogalmazása, az egyes alapjogok, alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket.

A nemzetiségek alapvető jogait az Alaptörvény XXIX. cikke határozta meg. Az Alaptörvény rendelkezése szerint a Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők. Minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárnak joga van önazonossága szabad vállalásához és megőrzéséhez. A Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz, a saját nyelven való egyéni és közösségi névhasználathoz, saját kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvű oktatáshoz. A nemzetiségek kiemelt jelentőségű alapjoga, hogy helyi és országos önkormányzatokat hozhatnak létre.

Az Alkotmánybíróság a 12/2004. (IV. 7.) AB határozatában korábbi döntéseire hivatkozva hangsúlyozta: „Az állam kötelessége az alapvető jogok „tiszteletben tartására és védelmére” a szubjektív alapjogokkal kapcsolatban nem merül ki abban, hogy tartózkodnia kell megsértésüktől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről. Ennek érdekében a jogalkotó köteles olyan szabályozást alkotni, amely a lehető legnagyobb mértékben biztosítja az alapjogok érvényesülését.” Amint arra az Alkotmánybíróság már a 48/1998. (XI. 23.) AB határozatában is rámutatott: „Az Alkotmány egyes esetekben nevesíti az intézményvédelmi kötelességeket, másutt nem, előfordul az is, hogy éppen az alanyi jogi oldal marad háttérben; a megfogalmazás és a hangsúlybeli különbségek nem

változtatnak azon, hogy az alapjogok egyaránt tartalmazzák a szubjektív jogokat és az objektív, ennél szélesebb állami kötelezéseket is”.

A nemzetiségek kultúrájának, önazonosságának megőrzésére irányuló szabályok megalkotásánál a törvényhozó széles döntési jogosultsággal rendelkezik, ennek a döntési szabadságnak a korlátait azonban az Alaptörvény rendelkezései, így különösen az alapjogokra vonatkozó szabályok határozzák meg. (45/2005. (XII. 14.) AB határozat)

A fentiek szerint tehát a jogalkotónak biztosítania kell a nemzetiséghez tartozó személyek számára anyanyelvük használatának jogát, és a hatósági, bírósági eljárások tekintetében e jogosultság a tisztességes eljáráshoz való joggal is összefügg.

Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A *tisztességes eljáráshoz való jog* az alkotmánybírósági gyakorlatban a független és pártatlan bírósághoz való jog, illetve a jogállam fogalmából eredő eljárási garanciák védelmének egymásra vonatkoztatásából tartalmilag levezetett alkotmányos alapjog. [315/E/2003. AB határozat] A tisztességes eljárás olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet megítélni. [6/1998. (III.11.) AB határozat, 14/2004. (V.7.) AB határozat] Az Alkotmánybíróság leszögezte azt is, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog, mert már maga is mérlegelés eredménye. [14/2004. (V. 7.) AB határozat]

A jogállamiságnak és tisztességes eljárás követelményének nem csak a szabályozási szinten, hanem a jogalkalmazó szervek mindennapi gyakorlatában is folyamatosan érvényesülnie kell. A közvetlen alkotmányi garanciák gazdaságossági és célszerűségi okokból, az eljárás egyszerűsítése vagy az időszerűség követelményének érvényesülése címén sem mellőzhetők. [11/1992. (III. 5.) AB határozat, 49/1998. (XI. 27.) AB határozat, 5/1999. (III. 31.) AB határozat]

A jogbiztonság követelménye és a tisztességes eljáráshoz való jog – a közhatalmi tevékenység korlátaiként – önálló alkotmányjogi normaként érvényesülnek: gátját képezik a garanciális szabályok szándékolt félretételének, félreértelmezésének, a kiszámíthatatlanság okozta jogsérelmek bekövetkezésének. Sokrétű követelmény-rendszert foglalnak magukba, amelynek kereteit és alapjait – elsődlegesen a jogalkotásra vonatkozó követelményként – a már idézett alkotmánybírósági esetjog alakította ki, de amelyet – a jogalkalmazás ellenőrzése során – a bírósági és az ombudsmani gyakorlat tölt ki további tartalommal, fejleszt tovább.

5.3. Az ügy érdeme tekintetében

Az Alaptörvény XXIX. cikkében meghatározott nemzetiségi jogok között kiemelt jelentősége van az anyanyelvhasználatnak. A nyelv a nemzetiségi hovatartozás legfőbb ismertetőjegye, a nemzetiségi önazonosság alapvető eleme, amelynek döntő szerepe van a nemzetiségi közösségek összetartozás-tudatának megőrzésében.

A II. világháborút megelőzően általános volt, hogy a hazai nemzetiségek szűkebb környezetükben anyanyelvüket használták, ez volt számukra a kommunikáció legfőbb eszköze. A hivatali nyelvhasználat csak részben volt biztosított, ám a vegyes lakossággal rendelkező településeken gyakori volt egymás nyelvének ismerete. Az államszocializmus évtizedeiben a nemzetiségi nyelvhasználat visszaszorult, amiben a történelmi traumáknak is szerepe volt (pl. német kitelepítés, szlovák lakosságcsere). A nyelv átörökítésének folyamata megszakadt, és egész generációk nőttek fel úgy, hogy nem – vagy csak alapszinten – sajátították el nemzetiségi közösségük nyelvét. A rendszerváltozást követően fokozatosan kiépült a nemzetiségi oktatás, amely egyik alapfeladatának tekinti a nemzetiségi nyelv átadását. Ennek következtében a

fiatalabb korosztályok már tanult nyelvként és nem feltétlenül a családjukban elsődlegesen használt nyelvként ismerik meg a nemzetiségi nyelvet.

A 2001. évi népszámlálás alkalmával mintegy 136.000 fő nyilatkozott arról, hogy nemzetiségi anyanyelvű. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján 148.155 fő vallotta anyanyelvének valamely nemzetiségi nyelvet, ami közel 10 százalékos növekedésnek felel meg. A nemzetiségi nyelvet családi vagy baráti körben használók száma 165.970 főről 228.353 főre, vagyis mintegy 37 százalékkal emelkedett. E kedvező adatok elemzésekor azonban nem hagyható figyelmen kívül, hogy több nemzetiség (görög, horvát, ruszin, szlovák, szlovén, ukrán) esetében ezzel ellentétes folyamat játszódott le, jelentősen csökkent a nemzetiségi nyelvtudásról nyilatkozók száma. Önmagában ezek a számadatok – bár jelzésértékűek – nem adnak pontos képet a nemzetiségek körében tapasztalható nyelvhasználati tendencia alakulásáról.

A vizsgálat során beérkezett válaszokból látható, hogy napjainkban a nemzetiségi nyelvtudás szintje jellemzően a napi érintkezéshez elegendő, azonban kevés a szaknyelvi ismereteket is igénylő hivatali ügyintézéshez. Ez az általánosító jellegű megállapítás természetesen különböző fokban vonatkoztatható a nemzetiségi nyelvekre, hiszen például németül sokan beszélnek felsőfokú szinten. Ez azonban nem feltétlenül a nemzetiségi identitással függ össze, hanem azzal, hogy a német nyelv jól használható Európa-szerte, ezért „megéri” nagy energiákat befektetni a tanulásába. Ezzel szemben más nemzetiségi nyelvek esetében – mint például az ukrán – nincs kiépült köznevelési intézményrendszer, és ebben az évben még államilag elismert nyelvvizsgát sem lehet tenni.

5.3.1. Nyelvhasználati jogok a nemzetiségi önkormányzatok működésében

A nemzetiségi nyelvhasználat általános tendenciái a nemzetiségi önkormányzatok működésében is tükröződnek.

2006 óta a nemzetiségi önkormányzati képviselőknek a választási regisztráció során nyilatkozniuk kell a nemzetiségi nyelv ismeretéről. A jogalkotó szándéka nyilvánvalóan az volt, hogy a nemzetiségi képviselők mind nagyobb arányban beszéljék az általuk képviselt közösség anyanyelvét. A nyilatkozat valóságtartalmát azonban a választási szervek nem ellenőrizhetik, sőt önmagában a nemzetiségi nyelvtudás hiányának elismerése sem zárja ki a nemzetiségi önkormányzati képviselő-jelöltséget. A nemzetiségi önkormányzatoknak tehát olyan tagjai is vannak, akik a hivatali ügyek viteléhez nem elégséges szinten vagy egyáltalán nem képesek kommunikálni az adott nemzetiség nyelvén.

A vizsgálat során több országos önkormányzati elnök is úgy értékelte, hogy a települési nemzetiségi önkormányzati képviselők jellemzően magasabb szinten beszélnek a nemzetiségi nyelvet, mint az általuk képviselt közösség tagjai. Más önkormányzatok vezetői (például a román és az ukrán elnökök) ezzel szemben azt sérelmezik, hogy saját közgyűlésükben is vannak a nemzetiségi nyelvet nem ismerő képviselők.

Az országos nemzetiségi önkormányzatok működésével kapcsolatban azt tapasztaltuk, hogy lehetőségeikhez mérten jellemző a nemzetiségi nyelv használata a testületi működés során. Számos közgyűlés nemzetiségi nyelven tanácskozik, illetve bizottsági szinten is a nemzetiségi nyelvet használják. Több országos nemzetiségi önkormányzat nemzetiségi nyelven készíti előterjesztéseit, de e téren már sokkal inkább a kétnyelvűség tapasztalható. Az országos önkormányzatok többségénél kétnyelvű a hivatalos weboldal is. A jogi szabályozás szigorú szakmai követelményeket ír elő az országos önkormányzatok hivatalában dolgozókkal szemben, ám e feltételeknek jellemezően nem tudnak olyan módon eleget tenni, hogy a nemzetiségi nyelvet beszélő hivatalvezetőt, gazdasági vezetőt alkalmazzanak.

Az Njtv. hatálybalépésekor a jogi szabályozás elsődlegesnek tekintette a magyar nyelvű jegyzőkönyvezést. Abban az esetben, ha a nemzetiségi önkormányzat nemzetiségi nyelven ülésezett, a jegyzőkönyvet nemcsak a tanácskozás nyelvén, hanem magyar nyelven is el kellett készíteni. Ez a szabályozás megítélésem szerint indokolatlan elsődlegességet biztosított a magyar nyelvű jegyzőkönyvvezetésnek. Ennek következtében a nemzetiségi önkormányzatok gyakran akkor is magyar nyelven tanácskoztak, ha a tagok anyanyelvükön is meg tudták volna tartani az ülést. Jól jellemzi a jogi szabályozás ellentmondásait, hogy az országos szerb önkormányzattal évekig tartó pereskedésbe bocsátkozott a magyar állam (illetve az azt képviselő közigazgatási-, majd kormányhivatal), mert jegyzőkönyveit kizárólag a képviselt közösség nyelvén készítette el.

Álláspontom szerint az Njtv. e rendelkezése ellentétes volt az Alaptörvénnyel, mert szükségtelenül és aránytalanul korlátozta a nemzetiségi önkormányzatok anyanyelvhasználathoz fűződő jogát. A szabályozás ugyanezen okból a Nyelvi Kartában megfogalmazott állami kötelezettségekbe is ütközött, mert „elbátortalanította” a nemzetiségi önkormányzatokat az üléseik nemzetiségi nyelven való megtartásától. Ezért azt kezdeményeztem, hogy az Alkotmánybíróság vizsgálja felül ezt a rendelkezést.⁸

Az alkotmánybírósági indítvány benyújtását követően az Országgyűlés orvosolta ezt a visszásságot. Az Njtv. 2012. június 27-én módosult 95. § (1) bekezdése értelmében a jegyzőkönyvet az ülésen használt tárgyalási nyelven vagy – testületi döntés alapján – magyar nyelven kell elkészíteni. Ezzel lehetővé vált, hogy az országos és helyi nemzetiségi önkormányzatok kizárólag nemzetiségi nyelvű jegyzőkönyveket készítsenek, illetve továbbítsanak a törvényességi felügyeletet ellátó kormányhivataloknak.

A jogi szabályozás jelenleg tehát megfelelő, azonban az országos önkormányzatok többsége továbbra is magyar nyelven készíti el a jegyzőkönyveit. Figyelemmel vannak ugyanis arra, hogy a kormányhivatalok számára gondot jelentene a fordítás, illetve saját közösségük tagjai is a magyar nyelvű jegyzőkönyvezést igénylik.

A nemzetiségi nyelvhasználat tekintetében speciális helyzetben van a roma és az örmény közösség, mert az Njtv. esetükben nemzetiségi nyelvnek minősíti a magyar nyelvet. Így az is nemzetiségi nyelvhasználatnak minősül, ha magyar nyelven tartják az önkormányzati üléseket.

A vizsgálat során, helyi szinten azt tapasztaltuk, hogy a nemzetiségi nyelvhasználat nem jellemző az önkormányzatok működésében. A területi és települési nemzetiségi önkormányzatok – néhány kivételtől eltekintve – magyar nyelven tartják üléseiket, hozzák meg határozataikat és vezetik jegyzőkönyveiket. Egyes kormányhivatalok a közösség hiányos nyelvtudásával hozzák összefüggésbe ezt a tényt. Ezt a megfigyelést alapvetően helytálló értékelésnek tartom, a települési nemzetiségi önkormányzati képviselők nagy része esetében valóban gondot jelenthet, hogy hivatalos érintkezésben használják a nemzetiségi nyelvet.

A vizsgálat azonban azt igazolta, hogy azon testületek esetében is a magyar nyelv használata a domináns, ahol a képviselők egyébként beszélnek a nemzetiségi nyelvet. Ennek egyik oka, hogy a nemzetiségi önkormányzatok jegyzőkönyveinek elkészítéséről a helyi önkormányzatok kötelesek gondoskodni. A helyi önkormányzatok többnyire ellenérdekeltek abban, hogy a jegyzőkönyv nemzetiségi nyelven is elkészüljön, hiszen ez számukra többletkiadással jár, illetve az adott nyelvet megfelelő szinten ismerő adminisztratív munkakörben foglalkozott munkatárs alkalmazását is igényli.

A másik probléma a jegyző (illetve megbízottja) a testületi üléseken való kötelező jelenlétével kapcsolatos. Az Njtv. ezt előíró rendelkezését azért kifogásolják a nemzetiségek, mert úgy vélik, hogy ez is a nyelvi asszimilációt erősíti. A jogalkotó szándéka nyilvánvalóan az

---

⁸ AJB-2709/2012. ügyszámú indítvány

volt, hogy elősegítse a nemzetiségi önkormányzatok törvényes működését. A nemzetiségi nyelvet nem beszélő jegyző részvétele azonban azzal a következménnyel járhat, hogy a nemzetiségi önkormányzatok egy része a tolmácsolás elkerülése érdekében inkább felhagy az anyanyelven való ülésezéssel. Ezt a tapasztalatot megerősíti a kormányhivatalok válasza is, ám ők nem abban látják a megoldást, hogy a testületi üléseket a jegyző részvétele nélkül is meg lehessen tartani.

Álláspontom szerint a jegyző (illetve megbízottja) részvétele fontos segítséget jelenthet ahhoz, hogy a nemzetiségi önkormányzatok jogszerűen és hatékonyan működhessenek. A jegyző ugyanis nemcsak törvényességi jelzéssel élhet, hanem – az önkormányzati munkát ismerő szakemberként – a felmerülő jogi és egyéb kérdésekben is hasznos a jelenléte.

Az Njtv. 6. §-a értelmében a nemzetiségek által legalább 20 %-os arányban lakott településeken biztosítani kell a nemzetiségi nyelvet ismerő köztisztviselők alkalmazását. Kérdéses azonban, hogy e kötelezettség teljesítésére lesz-e lehetősége a helyi önkormányzatoknak, hiszen gyakran még az országos nemzetiségi önkormányzatok sem tudnak nemzetiségi nyelvet beszélő munkatársakat felvenni a hivatalukba.

Nemzetiségi nyelvet beszélő jegyző – illetve őt helyettesítő önkormányzati munkatárs – hiányában a tolmácsolás jelentheti a megoldást, ennek költségeit azonban a településeken nem tudják előteremteni, illetve úgy tekintik, hogy az más nemzetiségi feladatok ellátásától vonja el a forrásokat.

A megoldás az lehetne, hogy az állam az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdésében biztosított nyelvi jogok érvényesülése érdekében a nemzetiségi önkormányzatok részére biztosított támogatás összegét – igény szerint – kiegészítené a tolmácsolás költségeivel.

Ezt a kérdést különösen annak ismeretében fontos megoldani, hogy 2014-től változik az Njtv. személyi hatálya. A jövőben már nem kizárólag magyar állampolgárok lehetnek a nemzetiségi önkormányzatok tagjai, hanem olyan személyek is, akik esetleg Magyarországon élő anyaországi állampolgárként nem, vagy csak alacsony szinten beszélnek a magyar nyelvet.

A részünkre megküldött válaszok értelmében a kormányhivatalok többsége fordítóiroda segítségével és/vagy nemzetiségi nyelven beszélő munkatárs útján oldaná meg a nemzetiségi önkormányzati jegyzőkönyvek fordítását. Több kormányhivatal is felvetette, hogy a nemzetiségi önkormányzat jegyzőkönyve közokiratnak minősül, vagyis teljesen bizonyítja a benne foglalt intézkedést vagy határozatot, továbbá az abban foglalt nyilatkozat megtételét, valamint annak idejét és módját. Amennyiben a jegyzőkönyv nemzetiségi nyelven készül, annak hiteles fordítására – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – kizárólag az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda jogosult.

A hatályos jogszabályok megítélésem szerint nem rendezik megfelelően azt a kérdést, hogy a közokiratnak minősülő nemzetiségi nyelven készült jegyzőkönyv fordítását akkor is hitelesnek lehet-e tekinteni, ha azt a települési önkormányzat vagy a kormányhivatal fordítja le fordítóiroda közreműködése nélkül.

5.3.2. Nyelvhasználati jogok közigazgatási ügyekben, valamint a helyi közügyek vitelével összefüggésben

Nyelvhasználati jogok közigazgatási ügyekben

A helyi és nemzetiségi önkormányzatoktól kapott válaszok értelmében nem jellemző a nemzetiségi nyelvű nyomtatványok használata a közigazgatási eljárás során. Erre még azokon a településeken sincs lehetőség, ahol számottevő nemzetiségi lakosság él. A megkeresett szervek álláspontja szerint nincs is igény a nyomtatványhasználatra, a nemzetiségi közösségek tagjai jellemzően magyar nyelven nyújtják be kérelmeiket. Kérdéses azonban, hogy ez a tény mennyiben a hivatali ügyintézéshez szükséges nyelvtudás hiányára vezethető vissza, illetve

mennyiben adódik a nemzetiségi nyelvű ügyintézés lehetőségének a hiányából. Azokon a településeken, ahol évtizedek óta magyar az ügyintézés nyelve, nyilvánvalóan akkor sem merül fel a lakosság részéről a nemzetiségi nyelvhasználat igénye, ha egyébként ez az identitásuk megőrzése szempontjából fontos volna számukra. Szükséges lenne ezért, hogy a helyi önkormányzatok a nemzetiségi önkormányzatokkal együttműködve maguk is „bátorítsák”, aktívan elősegítsék a nemzetiségi nyelvű ügyintézést.

A vizsgálat azt igazolta, hogy a jelen helyzetben azok is magyar nyelvű nyomtatványt kénytelenek használni, akiknek ez nyelvi nehézségeket okoz. Ilyen esetekben a helyi önkormányzatok a nemzetiségi nyelvet beszélő munkatársa működik közre a fordításban, de arra is van példa, hogy szívességi alapon segítőt vesznek igénybe (például a helyi nemzetiségi iskola tanárát). Jellemzően erre akkor kerül sor, amikor külföldi állampolgárok kívánják ügyeiket anyanyelvükön intézni.

A népszámlálás adataiból kitűnik – és erre egyes országos nemzetiségi önkormányzati elnökök is felhívták a figyelmet –, hogy különösen a határ menti megyékben egyre nagyobb számban telepednek le az anyaországból érkező külföldiek. Jelentős hányaduk ugyan Magyarországon lakik, azonban továbbra is anyaországában dolgozik, vagy akár gyermekei is ott járnak iskolába. Mindazonáltal fontos szempontnak tekintik a letelepedéskor, hogy az adott településen viszonylag nagy számban élnek nemzetiségiek, ami megkönnyíti számukra a közösségbe való beilleszkedést.

A Ket. rendelkezései értelmében a közigazgatási hatósági eljárás hivatalos nyelve a magyar. A magyar nyelvet nem ismerő ügyfelet megilleti ugyan az anyanyelv használatának joga, azonban főszabályként a fordítási és tolmácsolási költségek viselése mellett kérheti, hogy a közigazgatási hatóság bírálja el az anyanyelven vagy valamely közvetítő nyelven megfogalmazott kérelmét.

Ezzel szemben a Ket. szabályai szerint a nemzetiségi szervezet nevében eljáró személy, valamint az a természetes személy, aki az Njtv. hatálya alá tartozik, a közigazgatási hatóságnál szabadon használhatja az adott nemzetiség nyelvét. A nemzetiség nyelvén benyújtott kérelem tárgyában hozott magyar nyelvű döntést az ügyfél kérésére le kell fordítani. A Njtv. személyi hatályából következően az Európai Unió Magyarországon lakóhellyel rendelkező tagállamának polgárai, valamint azok a bevándorolt, letelepedett személyek, akik a 13 nemzetiség valamelyikéhez tartozónak vallják magukat, minden korlátozás nélkül használhatják a nemzetiségi nyelvet, és a felmerülő költségeket az adott közigazgatási hatóságnak kell viselnie.

Az Njtv. személyi hatályának kiterjesztése a magyar állampolgársággal nem rendelkezőkre is, valószínűsíthetően a nyelvi jogok iránti igény fokozódását fogja eredményezni. A közigazgatási hatóságoknak tehát fel kell készülniük arra, hogy a nemzetiségű nyelvű kérelmekre az ügyfél kérésére nemzetiségi nyelven is választ adjanak.

A helyi önkormányzatoktól kapott válaszok értelmében helyi szinten jelenleg nem biztosítottak a nemzetiségi nyelvű ügyintézés feltételei. A szűkös költségvetés nem teszi lehetővé tolmács, illetve fordító rendszeres alkalmazását, az önkormányzati munkatársak nyelvismerete pedig jellemzően nem elégséges a nemzetiségi nyelvű ügyintézéshez. 2014 után a 20%-os nemzetiségi lakosságárányal rendelkező településeken – a nemzetiségi önkormányzat kérésére – az általános szakmai követelmények megtartása mellett az állások betöltése során biztosítani kell a nemzetiségi nyelvet ismerő köztisztviselők alkalmazását. Az érintett köztisztviselőket azonban várhatóan más munkakörben fogják alkalmazni, vagyis csak egyéb feladataik terhére tudnak majd közreműködni a nemzetiségi nyelvű ügyintézésben.

A kormányhivatalok gyakorlata is sok tekintetben megegyezik a helyi önkormányzatoknál tapasztaltakkal. Elenyésző számú ügyben került sor nemzetiségi nyelvű ügyintézésre. Az idegen

nyelv használata szinte kizárólag külföldi állampolgárok ügyeiben fordult elő. A kérelmekre azonban ez esetben is jellemzően magyar nyelven adtak írásbeli választ, vagyis az esetleges fordításról az ügyfélnek kellett gondoskodnia. Nem vált tehát még általánossá annak gyakorlata, hogy külföldi állampolgárok a 13 nemzetiség valamelyikéhez tartozásuk okán érvényesíthetik a nemzetiségi nyelvhasználat jogát. A kormányhivatalok többségének vannak ugyan nemzetiségi nyelvet beszélő munkatársai, ám esetükben is igazak a helyi önkormányzatoknál leírtak, vagyis nyelvismeretük nem feltétlenül elég magas szintű az ügyintézéshez. Nem állnak rendelkezésre nemzetiségi nyelvű nyomtatványok, a kormányhivatalok tájékoztatása szerint erre igény sem mutatkozik az ügyfelek részéről.

A vizsgálat kifejezetten a kormányhivatalok gyakorlatát tekintette át a nemzetiségi nyelvhasználat vonatkozásában, de emellett tájékoztam a kormányzati szerveket illetően is. A kormány hivatalos weboldalán nem találtam nemzetiségi nyelvű dokumentumokat, így az Njtv. is csak magyar nyelven érhető el.

Jól mutatja a hiányosságokat e téren, hogy bár a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia végrehajtását szolgáló intézkedési terv értelmében 2013. június 1-jéig a belügyminiszternek az összes hivatalosan elismert magyarországi nemzetiség nyelvén elérhetővé kellett volna tennie az Áldozatsegítő Szolgálat munkájával kapcsolatos információkat, ez a vizsgálat lezárásáig nem történt meg teljes körűen. A határidőn túl is csak 8 nyelven (beás, bolgár, horvát, lengyel, német, román, szerb, szlovén) készült el a fordítás. E kötelezettségnek úgy kívántak eleget tenni, hogy az országos nemzetiségi önkormányzatokat kérték fel a fordításra szívességi alapon. Az állam akkor sem gondoskodott más módon a tájékoztató nemzetiségi nyelven való elkészítéséről, ha egyes országos nemzetiségi önkormányzatok nem tudtak e felkérésnek eleget tenni.

A fenti példa is ráirányítja a figyelmet arra – az országos nemzetiségi önkormányzatok által is jelzett – hiányosságra, hogy még a nemzetiségi közösségek szempontjából legfontosabb jogszabályok, illetve egyéb dokumentumok sem érhetőek el nemzetiségi nyelven.

Nyelvi jogok érvényesülése a helyi ügyek vitelében

A kapott válaszokból megállapítható, hogy a helyi önkormányzatok rendeleteinek kihirdetése a nemzetiségek által nagyarányban lakott településeken is kizárólag magyarul történik.

A rendeleteket nem is lehet nemzetiségi nyelven megalkotni úgy, hogy közben alkalmazzák a jogszabályok megjelöléséről szóló 32/2010. (XII. 31.) KIM rendelet előírásait. Így például a KIM rendelet kötelezővé teszi, hogy a hónapokat római számmal jelöljék, ami nem felel meg egyes nemzetiségi nyelvek helyesírási szabályainak.

A hirdetmények, közlemények is jellemzően magyar nyelvűek, ám ezzel összefüggésben beszámoltak néhány jó gyakorlatról a válaszadók. Általában a nemzetiségi közösséget érintő hirdetmények (például nemzetiségi kulturális rendezvények meghívói) nemzetiségi nyelvűek, illetve kétnyelvűek. A kormányhivatalok többsége arról számolt be, hogy a nemzetiségi önkormányzatok részéről a kétnyelvűségekre vonatkozó igény nem is merült fel a helyi önkormányzati döntéshozatallal kapcsolatban.

Ennek azonban ellentmond, hogy számos határmenti településen az elmúlt években jelentős létszámban telepedtek le anyaországi állampolgárok, akik jellemzően nem beszélnek magyarul. Ismert olyan település (Battonya), ahol immár 350 romániai család telepedett le. Rajkát pedig gyakran „Pozsony elővárosaként” emlegetik, miután becslések szerint már 2011-ben is minden harmadik lakos szlovák állampolgár volt. A vizsgálat azonban azt igazolta, hogy az érintett településeken csak a nemzetiségi közszolgáltatásokhoz való hozzáférést biztosítják

(például nemzetiségi óvodai vagy iskolai nevelést), azonban a helyi közügyek vitelében a magyar nyelv a kizárólagos. Ez abból a szempontból is aggályos, hogy a magyar nyelvet nem beszélő helyi lakosság nem tudja megismerni a jogait és kötelezettségeit tartalmazó helyi önkormányzati rendeleteket, döntéseket, illetve nem értesülnek a közérdeklődésre számot tartó helyi eseményekről, hírekről.

2014-től e területen is változást jelenthet az Njtv. nemzetiségi nyelvhasználatra vonatkozó szabályainak hatálybalépése és alkalmazása azokon a településeken, ahol a nemzetiségi lakosság aránya eléri a 20%-ot. Indokolt ugyanis, hogy a nemzetiségi önkormányzatok a jövőben az általuk képviselt közösség magyar nyelvet nem beszélő, nem magyar állampolgár tagjai érdekében is fellépjenek. Várható tehát, hogy lesznek olyan települések, ahol kérni fogják a helyi önkormányzati rendeletek nemzetiségi nyelven történő kihirdetését.

A helyi önkormányzatok azonban csak akkor tudnak eleget tenni a nemzetiségi nyelvhasználat maradéktalan biztosítására a helyi közügyek vitelében is, amennyiben támogatást kapnak az ehhez szükséges személyi és a tárgyi feltételek megteremtéséhez.

5.3.3. Nyelvhasználati jogok érvényesülése a bírósági eljárásokban

A büntető és a polgári eljárások nyelve főszabályként a magyar. A vonatkozó törvények azonban lehetőséget adnak arra, hogy a nemzetiséghez tartozók – illetve azok, akik a magyar nyelvet nem beszélik – anyanyelvüket (vagy az általuk ismert nyelvet) használják.

A bírósági eljárásokban általában nem a kisebbségi, regionális nyelv használata, hanem a külföldi állampolgárságú felek anyanyelvhasználata a jellemző. A kapott válasz értelmében a bírósági ügyforgalom adataihoz képest elenyésző a nemzetiségi nyelv használatát igénylő felek száma.

A Be. szabályai megítélésem szerint megfelelően biztosítják a nemzetiségi nyelvhasználatot, beleértve azt is, hogy a költségeket ez esetben az állam viseli. Két szempontból mégis szükségesnek mutatkozik a büntetőeljárás szabályainak pontosítása.

Egyrészt a Be. kifejezetten „törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben” biztosítja a nemzetiségi nyelvhasználatot. A miniszteri indokolás szerint – mely értelmezést a joggyakorlat is osztja – a hivatkozott nemzetközi szerződés a Nyelvi Karta. Ez azonban több problémát is felvet. Amint azt fentebb kifejtettem, ez a nemzetközi egyezmény csak nyolc nyelv esetében tartalmaz vállalásokat az igazságszolgáltatás területén. A Karta vállalásait pedig nem a részes államok teljes területén, hanem csak ott kell alkalmazni, ahol az adott nyelv olyan számú személy kifejezési eszköze, amely indokolja az adott védelmi, illetve ösztönző intézkedést.

Aggályosnak tartom, hogy a Be. egy olyan nemzetközi egyezményre hivatkozik, amelynek személyi hatálya nem terjed ki mind a 13 nemzetiségre, és területi hatálya is szűkebb az Njtv-nél. Nincs tudomásom arról, hogy bírósági eljárásban arra hivatkozva tagadták volna meg a nemzetiségi nyelv használatát, hogy ez az igény „túlterjeszkedik” a Nyelvi Kartában tett vállalásokon. Ennek ellenére megítélésem szerint a törvényi szabályozás az ítélezés egységességét is veszélyeztetheti, hiszen bíróságokként eltérően értelmezhető, hogy mely megyékben (településeken), melyik nemzetiségek tagjai számára teszik lehetővé a nyelvhasználatot.

Megállapítom ezért, hogy a Be. vonatkozó rendelkezése az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében deklarált tisztességes eljárással, valamint a XXIX. cikk (1) bekezdésében elismert nemzetiségi anyanyelv-használati joggal kapcsolatos visszásságot okoz.

Másrészt a Be. a tanú és a terhelt kihallgatásra vonatkozó rendelkezései meghatározzák, hogy annak kezdetén milyen kérdéseket kell tisztázni (pl. személyes adatok). E körben nem

szerepel a magyar nyelv ismeretére, az esetleges nemzetiségi nyelvhasználatra vonatkozó kérdés. [Be. 85.§, 117.§] Ezt azért tartom szükségesnek, mert a tisztességes eljáráshoz való jog megköveteli, hogy a tanú, illetve a terhelt maga hozhasson döntést arról, hogy kívánja-e használni a nemzetiségi nyelvét. Megítélésem szerint a nemzetiségi anyanyelven való nyilatkozat akkor is megilleti a nemzetiségi közösségek tagjait, ha egyébként megfelelő szinten képesek magyar nyelven kommunikálni.

A fentiek okán garanciális jelleggel szükségesnek tartom a Be. kiegészítését a tekintetben, hogy a terheltet és a tanút a kihallgatás kezdetén kötelező legyen nyilatkoztatni esetleges nemzetiségi nyelvhasználati igényéről.

A polgári eljárásban is ugyanaz a probléma jelentkezik, mint a büntetőeljárásban, vagyis a Pp. 6. § (2) bekezdésében foglalt nyelvhasználati rendelkezést nemzetközi egyezményben meghatározott körben kell alkalmazni. Az a nemzetközi egyezmény, amelyet figyelembe kell venni, a miniszteri indoklás szerint szintén a Nyelvi Karta. Így a polgári eljárásban is felmerülnek a Karta személyi és tárgyi hatályával összefüggő, a fentiekben már ismertett aggályok.

A polgári eljárással összefüggésben a fentiekén túl a tolmács- és fordítási költség előlegezéséről és viseléséről szóló 3/2006. (XI. 27.) PK véleményben foglaltak egy további problémára hívják fel a figyelmet: eszerint az állam kizárólag a tolmácsolás költségeit viseli nemzetiségi nyelvhasználat esetén, a becsatolt dokumentumok fordításának költségeit azonban az általános szabályok szerint a pervesztes fél viseli. Bár e rendelkezés megfelel a Kartában vállalt kötelezettségeinknek, ám gyakorlati hatása az lehet, hogy a magyar nyelvet nem megfelelően ismerő feleket elbátortalanítja a per vitelétől. *Mivel az állami kötelezettség csak a tolmács biztosítására vonatkozik, visszásság nem állapítható meg ezzel összefüggésben, azonban az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből következő nyelvhasználati jogok mind teljesebb érvényesülése érdekében a jövőben a költségvetési lehetőségek függvényében mérlegelni szükséges az állami költségviselés kiterjesztését.*

Nyelvhasználati jogok az Országgyűlés működésében

Az Országgyűlésben jelenleg nincsenek nemzetiségi képviselők, azonban a pártok jelöltjeiként nemzetiségi származású jelöltek, sőt nemzetiségi önkormányzati képviselők is mandátumot szereztek. Az ő feladatuk azonban nem a nemzetiségük képviselete az Országgyűlésben – bár önkéntes döntésük alapján ilyen jellegű munkát is végezhetnek – hiszen megbízatásukat pártjelöltként, az általános választójog alapján szereztek.

Ezzel szemben 2014. évi választásokat követően a nemzetiségi képviselő, illetve a nemzetiségi szószóló *az őt megválasztó nemzetiséget fogja képviselni a törvényhozásban.* A jelentésem összeállításakor még nem lehet előre látni, hogy ez milyen változást fog eredményezni az Országgyűlés működése során, ám számolni kell a nemzetiségi nyelvhasználat megerősödésével, „élővé válásával” a plenáris üléseken, illetve a parlamenti bizottságokban.

Az Njtv. szerint az Országgyűlésben a nemzetiséghez tartozó képviselő és a nemzetiségi szószóló az anyanyelvét is használhatja. Az Országgyűlésről szóló törvény azonban nem rendelkezik a nyelvhasználat kérdéseiről. A Házsabály előírja ugyan, hogy a nem magyar anyanyelvű képviselő anyanyelvén is felszólalhat, ezen szándékát azonban a felszólalással érintett ülésnapot megelőzően egy nappal jeleznie kell, és ez esetben az Országgyűlés Hivatala biztosítja a folyamatos tolmácsolást.

A nemzetiségi képviselő és a nemzetiségi szószóló megválasztása szükségessé teszi a nyelvhasználat az eddigieknél részletesebb szabályozását a Házsabályban. Nem egyértelmű az sem, hogy a képviselő, illetve a szószóló előzetes, egy nappal korábbi bejelentés nélkül

felszólalhat-e nemzetiségi anyanyelvén, ha nem igényel tolmácsot, hanem maga fordítja le az általa elmondottakat magyar nyelvre. Az előzetes bejelentés ugyanakkor nem életszerű a bizottsági ülések esetében, hiszen gyakran a tanácskozás közben elhangzottak inspirálják a további felszólalásokat.

Kiegészítésre szorul a nyelvhasználattal összefüggésben az egyes közjogi tisztségviselők esküjéről és fogadalmáról szóló 2008. évi XXVII. törvény is. Ez előírja ugyanis, hogy a nemzetiségi képviselő és a nemzetiségi szószóló is köteles esküt tenni. Nincs azonban rendelkezés arról, hogy az eskü letehető nemzetiségi nyelven, és annak szövege is csak magyar nyelven szerepel e törvény mellékletében.

Álláspontom szerint – amint erre a nemzetiségi törvény 2012. évi módosítása kapcsán is felhívtam a figyelmet – az országgyűlési képviselő az anyanyelvén való felszólalási joga jogértelmezéssel nem terjeszthető ki az eskütételre. A szabályozás szempontjából követendő példának tartom az Njt. 170. § (1) bekezdését, amely alapján a helyi önkormányzati képviselő választása szerint anyanyelvén, magyarul, illetőleg mindkét nyelven is leteheti az esküt. Indokoltnak tartom ezért törvényben biztosítani a nemzetiségi szószóló és a nemzetiségi listáról mandátumot szerzett képviselő anyanyelven történő eskütételének lehetőségét, ami szükségessé teszi az eskü nemzetiségi nyelvű hivatalos fordításának elkészítését is.

6. Intézkedésem

6.1. A jelentésemben feltárt, az alapvető jogokkal összefüggő visszaállások megszüntetése és jövőbeni megelőzése, valamint a nemzetiségek anyanyelvhasználati jogának maradéktalan érvényesülése érdekében az Ajbt. 37. §-a alapján felkérem

a közigazgatási és igazságügyi minisztert, hogy

6.1.1. az emberi erőforrások miniszterével együttműködve készítse elő a büntetőeljárásról és a polgári perrendtartásról szóló törvények módosítását a Nyelvi Kartára történő visszautalásból eredő – a jelentésemben kifejtett – ellentmondás kiküszöbölése érdekében;

6.1.2. készítse elő a büntetőeljárásról szóló törvény olyan módosítását, amely értelmében kötelező legyen nyilatkoztatni a terheltet és a tanút a kihallgatás kezdetén esetleges nemzetiségi nyelvhasználati igényéről;

6.1.3. az országos nemzetiségi önkormányzatokkal egyeztetve, úgy módosítsa a Magyar Közlöny kiadásáról, valamint a jogszabály kihirdetése során történő és a közjogi szervezetszabályozó eszköz közzététele során történő megjelöléséről szóló 32/2010. (XII. 31.) KIM rendeletet, hogy lehetővé váljon a jogszabályok és normatív határozatok nemzetiségi nyelven való megalkotása;

az emberi erőforrások miniszterét, hogy

6.1.4. kezdeményezzen olyan jogszabálymódosítást, amely biztosítja, hogy a nemzetiségi önkormányzat nemzetiségi nyelven készült jegyzőkönyvének magyar nyelvű fordítása – az Országos Fordító- és Fordításhitelesítő Iroda közreműködése nélkül is – hitelesnek legyen tekinthető;

az Országgyűlést, hogy

6.1.5. részletesen szabályozza a nemzetiségi képviselő és a nemzetiségi szószóló anyanyelv-használati jogait a plenáris és bizottsági üléseken, különös figyelemmel a tolmácsolás soron kívüli igénylésének a lehetőségére, továbbá biztosítsa az eskü nemzetiségi nyelven való letételének lehetőségét.

6.2. A jelentésben feltárt, az alapvető jogokkal összefüggő visszasságok megszüntetése és jövőbeni megelőzése, valamint a nemzetiségek anyanyelvhasználati jogának maradéktalan érvényesülése érdekében az Ajbt. 32. §-a alapján felkérem

a nemzetgazdasági minisztert, hogy

6.2.1. az emberi erőforrások miniszterével együttműködve – a 2014. évi költségvetésről szóló törvény előkészítése során vizsgálja meg a nemzetiségi nyelvhasználatra vonatkozó szabályozás hatálybalépésével összefüggésben milyen többletforrások biztosítása szükséges a kormányhivatalok, illetve a helyi önkormányzatok részére;

az emberi erőforrások miniszterét, hogy

6.2.2. gondoskodik az Alaptörvény, valamint a nemzetiségek szempontjából legfontosabb törvények nemzetiségi nyelvekre történő lefordításáról és azok megismerhetővé tételéről;

a belügyminisztert, hogy

6.2.3. gondoskodik a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia végrehajtását szolgáló intézkedési tervben meghatározott, lejárt határidejű feladat teljesítéséről, az Áldozatsegítő Szolgálat munkájával kapcsolatos információk minden magyarországi nemzetiség nyelvén történő elérhetővé tételéről;

a közigazgatási és igazságügyi minisztert, hogy

6.2.4. a közigazgatási hatósági eljárásjogi szabályozás hatályosulásának vizsgálata során tekintse át, milyen intézkedések (például az ügyintézők nyelvi képzése) szükségesek ahhoz, hogy a nemzetiségi törvény személyi hatályának kiterjesztése okán az eljáró hatóságok eleget tudjanak tenni a nemzetiségi nyelvű ügyintézés iránti igényeknek.

Budapest, 2013. július

Prof. Dr. Szabó Máté sk